

Edukacja zdalna

W WYDANIU

ZDALNE NAUCZANIE – BADANIA
I ROZWIĄZANIA

WEBINAROWE MANIERY
W OKU KAMERY

WIELOZMYŚŁOWO I ZADANIOWO
NA LEKCJACH ONLINE

RELACJE W HYBRYDOWYM
ŻYCIU SZKOŁY

DZIECKO MŁODSZE W WIRTUALNEJ
KLASIE

NAUCZYCIEL DO ZADAŃ SPECJALNYCH

PISMO ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
CENTRUM DOSKONAŁENIA
NAUCZYCIELI W KIELCACH

REDAKCJA

Małgorzata Jas
Maria Kinga Orlicz

WSPÓŁPRACA

Martyna Głębocka
Aldona Pejas

ADRES REDAKCJI

ŚCDN, ul. Marszałka
Józefa Piłsudskiego 42
25-431 Kielce

TELEFONY

41 362 45 48
41 362 45 13
tel./fax 41 362 48 99

DRUK

COLOR PRESS Art Sp. z o.o.

Redakcja zastrzega sobie prawo
do dokonywania skrótów w tekstach
artykułów i zmiany tytułów.

Nie odpowiadamy za treść płatnych
reklam i ogłoszeń.

„Inspiracje” rozprowadzane są
bezpłatnie.

Zainteresowanych naszym pismem
zapraszamy do siedziby ŚCDN –
Redakcja „Inspiracji”, pok. 17.

Zapraszamy
na stronę internetową ŚCDN
<http://www.scdn.pl>

ISSN 1428-5479

Na okładce

Izabela Kaleta – konsultantka ŚCDN
Fot. Martyna Głębocka

Szanowni Czytelnicy,

od chwili wprowadzenia w polskich szkołach obowiązkowej edukacji zdalnej pojawiło się wiele publikacji wspierających, ale też wartościujących działania nauczycieli. Jak stwierdził prof. Jacek Pyżalski: „W nowych warunkach mamy przymus, który oznacza, że bez względu na możliwości, kompetencje i chęci z takich rozwiązań muszą korzystać wszyscy, a nie tylko ci, którzy chcą i potrafią”. To sytuacja trudna psychologicznie dla każdego.

Pytań stawianych przez nas samych, naszych uczniów, rodziców jest wiele. Nie istnieje klucz odpowiedzi rozwiązujący wszystkie wątpliwości, tym bardziej sytuacja skłania do kreatywności i... pokory wobec świata. Edukacja zdalna to lekcja otwarta, w której poza naszymi uczniami, uczestniczą też nierzadko rodzice, dziadkowie czy opiekunowie. A my, nauczyciele, często z wieloletnim doświadczeniem, jesteśmy jak stażyści rozpoczynający pracę. Mamy prawo do pomyłek, modyfikacji, musimy prosić o informację zwrotną naszych słuchaczy i wszystkie spostrzeżenia przyjmować z ogromną uwagą. Sieć internetowa, którą traktowaliśmy głównie jak źródło rozrywki młodego pokolenia lub atrakcyjne uzupełnienie edukacji stacjonarnej, w czasie pandemii stała się jedynym bezpiecznym sposobem podtrzymywania interakcji społecznych i ciągłości edukacji.

Odpowiadając na potrzeby obecnego czasu, zapraszamy Państwa do lektury „Inspiracji” poświęconych edukacji zdalnej. W nowym wydaniu publikujemy wypowiedzi konsultantów i doradców metodycznych Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, odwołujemy się do raportów, prezentujemy przykłady dobrych praktyk. Wierzmy, że nasze artykuły staną się dla Państwa inspiracją do poszukiwania skutecznych sposobów na „oswajanie” wirtualnej rzeczywistości i czerpania satysfakcji z pracy online, a gdy wrócimy do rzeczywistości offline, pomogą Państwu w bardziej świadomym stosowaniu e-learningu w szkolnym ekosystemie szkoły tworzącej klimat i warunki sprzyjające uczeniu się.

Redakcja „Inspiracji”

SPIS TREŚCI

Martyna Głębocka
Od szkoleń online nie ma
odwrotu – s. 3

Krzysztof Łysak
Edukacja zdalna
pod lupą – s. 4–5

Małgorzata Jas
Belfer przed kamerą, czyli
jak budować swój medialny
wizerunek profesjonalisty
w oczach odbiorców – s. 6–8

Aneta Bródka
Lekcja online jak pudełko
czekoladek – s. 9–10

Marzanna Kostecka-Biskupska
Warto postawić na relacje – s. 11

Izabela Juskiewicz
Rodzic w zdalnej szkole – s. 12

Agnieszka Salwa
Nastolatek w relacjach
wirtualnych – s. 13

**Izabela Juskiewicz,
Marzanna Kostecka-Biskupska,
Agnieszka Salwa,
Agnieszka Siwek**
Projekt „Szkoła Off Road –
relacje w szkole” – s. 14

Anna Trawka
Edukacja zdalna na platformie
Microsoft Teams – s. 15–16

Iwona Gralec
Genial.ly, czyli genialne uczenie
się – s. 17–18

Izabela Kaleta
Filmowo na zdalnych! – s. 19–20

Izabela Krzak-Borkowska
Lekcje dwujęzyczne nie tylko
zdalnie – s. 21

**Małgorzata Grzegorzczak,
Mariola Kosztolowicz,
Ewa Kwiecień,
Anna Matalowska**
Zdalny N@uczyciel. Jak
prowadzić interesujące lekcje
zdalne? – s. 22–23

Tomasz Kościak
Hybryda w trampkach – s. 24

Renata Pela
Jak pracować zdalnie
z dziećmi z klas I–III szkół
podstawowych? – s. 25

Katarzyna Malicka-Pędzik
Zdalna (współ)praca z uczniem
ze specjalnymi potrzebami
edukacyjnymi – s. 26–27

Anna Przeorska
Akademia Specjalnych Potrzeb
Edukacyjnych – s. 28

Anna Przeorska
Wsparcie Świętokrzyskiego
Centrum Doskonalenia
Nauczycieli w Kielcach
dla szkół zawodowych powiatu
kieleckiego – s. 29–31

Od szkoleń online nie ma odwrotu

Rozmowa z Jackiem Wołowcem, dyrektorem Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach

Aktualne wydanie „Inspiracji” poświęcone jest edukacji zdalnej, która zaważnęła polską oświatę od marca 2020 r. Czy Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach było na nią przygotowane?

– Polska oświata nie była przygotowana na taką sytuację. Dla wielu placówek edukacja online okazała się nowym przedsięwzięciem. Mieliśmy to szczęście, że od kilku lat w naszej ofercie znajdowały się kursy blended learningowe. Wykorzystywaliśmy e-learning w realizacji projektów, na przykład Nauczyciel XXI wieku. W ramach projektu Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków szkoliliśmy świętokrzyskie placówki w edukacji zdalnej. Nawet nie przypuszczaliśmy, jak szybko przydadzą się te umiejętności. Już wiosną zorganizowaliśmy dla naszych konsultantów szkolenia z zakresu edukacji zdalnej i z pewnością ich umiejętności cyfrowe wzrosły. Znalazło to odzwierciedlenie w tegorocznych propozycjach szkoleniowych ŚCDN. Mieliśmy wiedzę i kompetencje do prowadzenia edukacji zdalnej, co pozwoliło stworzyć ciekawą ofertę.

Jak wygląda doskonalenie nauczycieli prowadzone przez ŚCDN w czasach pandemii 2020 roku?

– Początek roku szkolnego był dla nas sprzyjający. Po przerwie wakacyjnej nauczyciele bardzo chętnie zgłaszali się na szkolenia. Początkowo w ofercie było sporo kursów stacjonarnych. Prowadziliśmy je w małych grupach, z zastosowaniem reżimu sanitarnego. Wymóg niewielkiej liczby uczestników sprawił, że wszystkie zaplanowane konferencje, zwykle z udziałem wielu osób, organizowaliśmy online, np. Świętokrzyski Kongres Dwujęzyczności, w którym uczestniczyło ponad pięćdziesięciu nauczycieli. W momencie wprowadzenia w szkołach edukacji zdalnej przenieśliśmy wszystkie szkolenia do sieci. Wykorzystujemy różnego rodzaju narzędzia platformy Teams i Moodle. Prowadzimy webinaria, konferencje online. Staramy się każdemu spotkaniu nadać jak najbardziej praktyczny wymiar, gdyż nauczyciele potrzebują wiedzy i umiejętności, które mogą zastosować w pracy z uczniami. Tak będzie do odwołania obustronnie.

W tym wydaniu „Inspiracji” Anna Trawka, konsultantka ŚCDN, w swoim artykule Edukacja zdalna na platformie Microsoft Teams pisze, że warunkiem efektywnego nauczania zdalnego jest wdrożenie w szkole systemu zarządzania nauczaniem, potocznie nazywanego platformą e-learningową. Czy Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach wprowadziło taki jednolity system?

– Tak, pracujemy przede wszystkim na platformie opartej na usłudze Microsoft Office 365 Education, zwłaszcza w aplikacji Microsoft Teams. Od czterech lat w ramach projektu Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków pomagaliśmy

Jacek Wołowec – dyrektor ŚCDN w Kielcach Fot. M. Głębocka

szkołom województwa świętokrzyskiego we wdrażaniu platformy e-learningowej oraz w przygotowaniu nauczycieli do skutecznego korzystania z funkcjonalności systemu służącego realizacji zadań edukacyjnych. Platformę Office 365 Education, która gwarantuje bezpieczną pracę, zastosowano w siedemdziesięciu ośmiu szkołach naszego województwa. Zajęcia prowadzone za jej pośrednictwem są atrakcyjne.

Jakie są plusy i minusy zdalnego doskonalenia?

– Powstało już wiele raportów, które oceniają zdalne nauczanie. Wydaje mi się, że na bardziej precyzyjne – te z perspektywy czasu – musimy poczekać. Do plusów na pewno zaliczyłbym zwiększenie kompetencji cyfrowych konsultantów. Dzięki szkoleniom wewnętrznym oraz praktyce zdalne doskonalenie ma dla nas coraz mniej tajemnic. Minusem z pewnością jest aspekt społeczny. Wszyscy – zarówno uczniowie, nauczyciele, jak i konsultanci – potrzebujemy bezpośrednich spotkań. Wirtualne rozmowy tego nie zastępują. Poza tym niektórych przedmiotów trudniej jest uczyć zdalnie, na przykład wychowania fizycznego. Lekcja wuefu online wymaga ogromnej kreatywności.

Czy świętokrzyscy pedagodzy chętnie korzystają z doskonalenia online?

– W pierwszej fazie liczba uczestników szkoleń spadała. Teraz obserwujemy wzrost zainteresowania nauczycieli naszymi formami, zwłaszcza dotyczącymi metodyki nauczania zdalnego. To pozwala z optymizmem patrzeć w przyszłość. Doświadczenia ostatnich miesięcy pokazały, że ze szkoleń online korzystają nauczyciele, którzy wcześniej – z różnych względów – rzadko byli uczestnikami naszych spotkań. Dotyczy to przede wszystkim pedagogów mieszkających w powiatach oddalonych nawet o sto kilometrów od Kielc.

Prof. Jacek Pyżalski podkreśla, że zdalne nauczanie pokazało, jak ważne są relacje w szkole. Czy ŚCDN ma w ofercie działania dotyczące budowania relacji i dbania o integrację zespołu klasowego?

– Oczywiście, stworzenie takiej oferty było dla nas jednym z priorytetów. Zamknięcie szkół wiosną uzmysłowiło nam, jak wielkiego wsparcia psychologicznego potrzebują nauczyciele oraz uczniowie. W związku z tym od września zaprosiliśmy nauczycieli, a szczególnie wychowawców, do udziału w projekcie „Szkoła Off Road – relacje w szkole”, który jest odpowiedzią na aktualne zjawiska będące konsekwencjami pandemii. Celem przedsięwzięcia jest wzmocnienie relacji społecznych. Podczas zajęć konsultanci wskazują nauczycielom: jak zadbać o integrację zespołu klasowego, jak wychwycić niepokojące sygnały, jak wzmacniać poczucie bezpieczeństwa uczniów w czasie pandemii.

Na koniec proszę powiedzieć, jakie wyzwania stoją przed Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach w najbliższym czasie?

– Licząc na to, że pandemia minie i wrócimy do nauczania stacjonarnego, w przyszłości będziemy realizować te projekty, które cieszyły się zainteresowaniem. Oczywiście ofertę stacjonarną zamierzamy uzupełniać o formy zdalne. Myślę, że od szkoleń online nie ma już odwrotu, gdyż dla wielu naszych uczestników taka forma doskonalenia okazała się bardzo wygodna. Planujemy nadal realizować projekty zewnętrzne, finansowane ze środków unijnych. Z pewnością nasze działania będą sprzyjały rozwojowi edukacji w województwie świętokrzyskim.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiała
Martyna Głębocka

EDUKACJA ZDALNA pod lupą

Jak wdrożyć w szkole określony model funkcjonowania edukacji zdalnej? Jakich kompetencji potrzebują nauczyciele, aby skutecznie realizować lekcje online? Jakie aplikacje wybrać, aby prowadzić interaktywne zajęcia przez Internet? Jak rozwiązać problemy związane z brakiem dostępu uczniów do Internetu?

Tylko niektóre z pytań, jakie stawiali sobie wielu dyrektorów szkół i nauczycieli w ciągu ostatniego czasu. Organizacja szkoły w nowej pandemicznej rzeczywistości stała się ogromnym wyzwaniem dla systemu edukacyjnego nie tylko w Polsce, ale również na całym świecie. Wdrożenie w szkołach zasad funkcjonowania określonego modelu edukacji zdalnej było i jest trudnym, wieloetapowym procesem, związanym z podejmowaniem działań w dwóch przenikających się warstwach – technologicznej i kompetencyjnej. Przygotowanie techniczne szkół oraz nauczycieli – umiejętności cyfrowe, organizacja czasu pracy czy nauki, metodyka wykorzystywania technik zdalnych w nauczaniu – to przedmiot wielu badań przeprowadzonych w trakcie realizacji edukacji zdalnej w szkołach w okresie epidemii koronawirusa.

Przygotowanie techniczne

Bardzo ważnym elementem, mającym ogromny wpływ na jakość edukacji zdalnej, jest dostęp do urządzeń i infrastruktury internetowej, zarówno uczniów, jak i nauczycieli. W badaniu, przeprowadzonym na zlecenie Fundacji Centrum Cyfrowe w Warszawie wśród nauczycieli szkół podstawowych¹, 36% pedagogów wskazało, że ich głównym problemem w realizacji edukacji zdalnej było nieposiadanie odpowiedniego sprzętu przez uczniów, zaś dla 32% – problemy uczniów z łączem internetowym. Ponad połowa badanych nauczycieli uznała, że jest to kłopotliwe, ale sobie z tym radzi². W drugiej kolejności nauczyciele za główny problem uznawali prędkość własnego łącza internetowego (12%) oraz braki sprzętowe (10%).

Podobnie w badaniu przeprowadzonym przez firmę Librus w maju 2020 r. zapytano rodziców o dostęp do urządzeń niezbędnych w edukacji zdalnej. Najwięcej ankietowanych odpowiedziało, że w nauce zdalnej dzieci mają możliwość korzystania

z komputera (91%), telefonu (72%) oraz drukarki (57%). Z kamery internetowej może korzystać jedynie 36% dzieci, zaś w najmniejszym stopniu (23%) mają one dostęp do tabletów³. Z badania tego wynika, że większość rodziców może zapewnić sprzęt do indywidualnej nauki online dla swojego dziecka (69%), jednak zgodnie z wypowiedziami prawie co czwartego rodzica (23%) z tego samego sprzętu korzysta dwoje dzieci⁴.

Przygotowanie nauczycieli do edukacji zdalnej

Największym problemem edukacji zdalnej realizowanej w szkołach, zwłaszcza w pierwszym etapie pandemii, było położenie zbyt dużego nacisku na przekazywanie wiedzy i jej sprawdzanie, przy jednoczesnym pomijaniu rozwoju umiejętności i kompetencji kluczowych uczniów. Taki stan rzeczy wynikał z faktu, że zdecydowana większość nauczycieli nie miała wcześniejszego doświadczenia z edukacją zdalną oraz nie była przygotowana do prowadzenia zajęć w takiej formie. Z badania Buchner, Majchrzak i Wierzbickiej⁵ wynika, że jedynie 15% nauczycieli szkół podstawowych miało wcześniejsze doświadczenie, natomiast aż 85% nie miało go w ogóle. Nieco więcej nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych wdrażało elementy edukacji zdalnej w swojej pracy przed pandemią. Na podstawie badań przeprowadzonych przez Jaskulską i Jankowiak⁶ można stwierdzić, że robiło tak prawie 37%. Warto w tym miejscu dodać, że we wspomnianym już wcześniejszym badaniu przygotowanym na zlecenie firmy Librus zdaniem ponad połowy rodziców nauczyciele prowadzili edukację zdalną w sposób mało interaktywny, najczęściej wskazywali uczniom filmy edukacyjne do samodzielnego oglądania w domu (63%), przesyłali informacje, z którymi stronami z podręczników i zeszytów ćwiczeń należy zapoznać się samodzielnie (62%) lub przekazywali materiały czy zadania do wykonania przez uczniów w domu (56%)⁷. Ponadto według 19%

rodziców żaden nauczyciel nie prowadził lekcji na żywo online, a zdaniem 33% robiło to jedynie niewielu. Także z badania Buchner, Majchrzak, Wierzbickiej wynika, że nauczyciele szkół podstawowych najczęściej wysyłali uczniom linki do lekcji online lub materiałów znalezionych w sieci. W klasach I–III robiło tak 92,5% badanych, natomiast w klasach IV–VIII prawie 90%. Niewielki odsetek nauczycieli, którzy mieli doświadczenie związane z nauczaniem zdalnym, przekładał się na mało interaktywny, nieskuteczny i nudny dla ucznia sposób prowadzenia lekcji z wykorzystaniem technik zdalnych. Bardzo często lekcje te przebiegały według czteroelementowego schematu:

- spotkanie online w formie wykładu i/lub przesłanie materiałów dydaktycznych;
- przesłanie uczniom zadań do wykonania;
- wykonanie zadań przez uczniów;
- ocena zadań przez nauczyciela.

Doświadczenia zdobyte podczas realizacji zdalnej edukacji w pierwszej fazie pandemii pokazują, że efektywne prowadzenie lekcji w przestrzeni wirtualnej wymaga nie tylko dostępu do dobrej jakości urządzeń komputerowych i łącza internetowego, dzięki którym będzie można swobodnie realizować szereg aktywności, ale również wielu umiejętności metodycznych nauczycieli i kompetencji cyfrowych, które pozwolą im skutecznie wykorzystywać dostępne w sieci narzędzia i aplikacje do prowadzenia interesujących zajęć. Jak twierdzi dr hab. Grzegorz Ptaszek, psycholog z Wydziału Humanistycznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, „Mamy wiele ciekawych narzędzi, które to umożliwiają: możemy wspólnie wykonywać projekty albo w tym samym czasie wyszukiwać materiały i poddawać je wspólnej ocenie, tylko wymaga to innej metodyki pracy. Jeśli kształcenie na odległość ma być efektywne i dobrze oceniane przez uczniów, rodziców i samych nauczycieli, potrzebne jest długofalowe myślenie o edukacji i włączenie w nią narzędzi cyfrowych.

Bez względu na to, czy nauka prowadzona jest stacjonarnie, czy zdalnie, powinna być skoncentrowana na uczniu, rozwijać umiejętności, dawać mu wsparcie, przygotowywać do życia”⁸.

Jak widać, kluczowe przy planowaniu i realizacji zajęć zdalnych jest odejście od transmisyjnego modelu przekazywania wiedzy na rzecz aktywnego udziału ucznia w procesie uczenia się – „Zgodnie z konstruktywistyczną teorią kształcenia

uczeń wytwarza «nową» wiedzę w oparciu o wiedzę uprzednio przyswojoną i doświadczenie uzyskane w trakcie realizacji nowych zadań edukacyjnych”⁹. A zatem, projektując lekcje zdalne, należy stwarzać jak najwięcej sytuacji praktycznych, podczas których uczeń wykonuje doświadczenia, analizuje teksty źródłowe oraz prowadzone obserwacje i wyciąga wnioski. Uczniowie mogą wykonywać zadania, korzystając z popularnych programów tekstowych lub graficznych umożli-

wiających pracę zespołową, wyszukiwać informacje, oglądać lub czytać materiały dostępne online, a także współpracować z innymi przy realizacji grupowych projektów. Planowanie zajęć z wykorzystaniem technik zdalnych wymaga od nauczyciela nie tylko kompetencji cyfrowych, ale również odpowiednich umiejętności metodycznych pozwalających mu z gęszczu dostępnych narzędzi i aplikacji wybrać te, które doprowadzą go do osiągnięcia zaplanowanych celów. Jak mówi Jacek Pyżalski: „Nie możemy ulec pokusie atrakcyjności konkretnych narzędzi służących pracy zdalnej bez pogłębionej świadomości celów, które chcemy osiągnąć. Jeśli znamy cel, łatwiej o wybór drogi i skompletowanie ekipunku”¹⁰.

Dobrym rozwiązaniem do prowadzenia efektywnych działań podczas zdalnego nauczania jest wykorzystanie założeń znanego modelu uczenia się przez doświadczenie, zwanego cyklem Kolba.

Podsumowanie

Jean M. Twenge, profesor psychologii na Uniwersytecie Stanowym w San Diego, autorka wielu publikacji naukowych, które napisała na podstawie własnych badań, twierdzi, że postęp technologiczny odbija się bardzo wyraźnie na każdej sferze życia młodych ludzi – od interakcji społecznych po zdrowie psychiczne. Prowadzone przez nią badania pozwoliły zidentyfikować katalog istotnych trendów kształtujących pokolenie Internetu – iGen (iGeneracja). Oto te, które niewątpliwie zostaną wzmocnione w trakcie realizacji edukacji zdalnej w naszych szkołach: czas, który młodzi ludzie spędzają w Internecie, zmniejszenie liczby kontaktów osobistych, w zakresie zdrowia psychicznego – niepokój, natomiast w sferze zainteresowania bezpieczeństwem – odizolowanie i spadek zaangażowania obywatelskiego¹¹.

Wszystko to zdecydowanie wywrze wpływ na kształtowanie się systemów edukacyjnych nie tylko w naszym kraju, ale również na całym świecie. Dzisiaj jeszcze nie wiemy dokładnie, jak ciągle korzystanie ze zdobyczy nowoczesnych technologii wpłynie na mózgi, emocje i relacje społeczne uczniów. Dlatego uważna obserwacja i analiza wspomnianych trendów w dobie zdalnej edukacji staje się obowiązkiem nie tylko nauczycieli, dyrektorów szkół, pedagogów czy wychowawców, ale również wszystkich tych, którym zależy na kreowaniu innowacyjnej, bezpiecznej i przyjaznej edukacji dla uczniów.

Krzysztof Łysak

wicedyrektor ŚCDN w Kielcach

DOŚWIADCZENIE	– nauczyciel przekazuje uczniom instrukcję do wykonania zadania, sprawdza, czy została ona zrozumiana, pozwala doświadczać i działać uczniom samodzielnie, kontroluje przebieg zajęć.
REFLEKSJA	– nauczyciel prowadzi dyskusję na temat doświadczenia, dopytuje zarówno o kwestie ogólne, jak i szczegóły, zwraca uwagę na podobieństwa, jak i różnice w stosunku do innych doświadczeń.
TEORIA	– nauczyciel porządkuje refleksje, scala je w zasady działania, przedstawia teorię i łączy ją z wypracowanymi przez uczniów wnioskami.
PRAKTYKA	– nauczyciel tworzy sytuacje, które pozwalają na przećwiczenie nowych umiejętności, inspirowanie do praktycznego ich wykorzystania i dalszego rozwoju.

Model uczenia się przez doświadczenie

¹ Anna Buchner, Marta Majchrzak, Maria Wierzbicka, *Edukacja zdalna w czasie pandemii. Raport z badań* [online:] <https://centrumcyfrowe.pl/edukacja-zdalna/> (dostęp: 7 grudnia 2020).

² Grzegorz Ptaszek, Grzegorz D. Stunża, Jacek Pyżalski i in., *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?*, Gdańsk 2020.

³ *Raport nr 2 z badania ankietowego. Maj 2020* [online:] https://files.librus.pl/articles/00pic/20/05/29/librus_LIBRUS_RAPORT2_nauczanie_zdalne_maj2020.pdf, s. 9 (dostęp: 7 grudnia 2020).

⁴ Tamże, s. 10.

⁵ Anna Buchner, Marta Majchrzak, Maria Wierzbicka, *Edukacja zdalna w czasie pandemii...*, dz.cyt.

⁶ Sylwia Jaskulska, Barbara Jankowiak, *Kształcenie na odległość w Polsce w czasie pandemii COVID-19* [online:] https://drive.google.com/file/d/1YprhMptB3p6AnMeh8WzZLNvifY_HF/view (dostęp: 9 grudnia 2020).

⁷ *Raport nr 2 z badania ankietowego...*, dz.cyt., s. 17.

⁸ Za: Izabela Biała, *Zdalna edukacja oczami uczniów, nauczycieli i rodziców – raport naukowców i poradnik* [online:] <https://www.gdansk.pl/wiadomosci/zdalna-edukacja-oczami-uczniow-nauczycieli-i-rodzicow-raport-naukowcow-i-poradnik,a,181611> (dostęp: 7 grudnia 2020).

⁹ Za: Anna Koludo, *Strategie kształcenia na odległość* [w:] *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19...*, dz.cyt., s. 48.

¹⁰ Za: Jacek Pyżalski, *Co jest obecnie ważne, a co mniej w działaniach szkół i nauczycieli?* [w:] *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, red. n. Jacek Pyżalski, Warszawa 2020, s. 27.

¹¹ Jean M. Twenge, *iGen. Dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbuntowane, bardziej tolerancyjne, mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości i co to oznacza dla nas wszystkich*, tłum. Olga Dziedzic, Sopot 2019.

BELFER PRZED KAMERĄ, czyli jak budować swój medialny wizerunek profesjonalisty w oczach odbiorców

Podobnie, jak w przypadku nauczania prowadzonego stacjonarnie, o skuteczności nauczania na odległość decyduje jego atrakcyjność polegająca na oddziaływaniu na wiele zmysłów, umiejętność stawiania pytań, nie tylko przez nauczyciela, ale również przez uczniów, tworzenie warunków zarówno do pracy indywidualnej, jak i zespołowej, prowadzenie zajęć w sposób problemowy, a nie podający itp. Podkreśliłbym jeszcze jeden, bardzo ważny: poczucie humoru.

R. Leppert¹

Kilka wymienionych przez cytowanego eksperta warunków skutecznego nauczania wydaje się oczywistych w odniesieniu do edukacji stacjonarnej. W kształceniu zdalnym, jak pokazuje praktyka czasów pandemii, wymaga od nauczycieli nowych kompetencji, nie tylko cyfrowych. Powodzenie lekcji, zajęć czy zebrań prowadzonych z wykorzystaniem obrazu wideo zależy w ogromnym stopniu od umiejętności świadomego budowania swojego wizerunku na ekranie, zależnego od wielu czynników, o których uczy się aktorów i osoby zawodowo występujące publicznie, ale nie przyszłych pedagogów.

Oferta doskonalenia dla nauczycieli, co jest zrozumiałe ze względu na potrzeby chwili, dotyczyła przede wszystkim wdrożenia do nauczania narzędzi komunikacyjno-informatycznych, rzadziej aspektów wystąpień publicznych, a takimi są prezentacje w przestrzeni wirtualnych platform. A przecież uczniowie stają się w nich widzami, podlegającymi mechanizmom charakterystycznym dla oddziaływania mediów. W pierwszym rzędzie oceniają obraz nauczyciela i otoczenie, w którym on występuje oraz jego głos. I choć dziś za mit uznaje się modną w ostatnich latach tezę Alberta Mechrabiana, twierdzącego, że na skuteczność komunikacji czy wystąpienia składają się tylko w 7% słowa, w 38% – specyfika głosu i aż w 55% – język ciała, nie można bagatelizować wpływu czynników pozawerbalnych na odbiór i zapamiętywanie komunikatów. Przyjrzyjmy się zatem podstawowym prawidłom budowania wizerunku w internetowym medium.

- Przestrzeń, w jakiej uczysz zdalnie**
- Zadbaj o właściwe tło. Unikaj rozpraszaczy, którymi mogą być, np. widoczne w kadrze rodzinne fotografie czy pamiątki lub – w przestrzeni szkolnej – plansze, gazetki, okolicznościowe dekoracje.
 - Możesz korzystać z katalogu widoków tła oferowanych w pakietach niektórych aplikacji. Zawsze jednak sprawdź, czy włączone tło dobrze działa na twoim komputerze o określonych parametrach, czy nie rozmywa

się wokół twojej sylwetki. Wybieraj raczej tła neutralne, choć od czasu do czasu możesz wykorzystywać takie, które szczególnie na początku wideolekcji lub w chwilach spadku energii ożywią percepcję uczniów – kosmos, gdy lekcja dotyczy gwiazd, amfiteatr grecki na lekcji o kulturze śródziemnomorskiej itp.

- Jeśli to możliwe, odsuń biurko z komputerem od ściany czy chętnie wykorzystywanej jako tło biblioteczki – takie rozwiązanie stworzy wrażenie większej przestrzenności.
- Ty także podczas wykładu pozostań w pewnej odległości od komputera, co umożliwi Ci swobodną demonstrację

Notatka wizualna stworzona przez Małgorzatę Jas. Fot. M. Głębocka

- przygotowanych na odpowiednią chwilę pomocy czy rekwizytów. Gdy laptop będzie zbyt blisko ciebie, okaże się to trudne.
- Nie prowadź spotkania na tle okna – padające z tyłu światło zniekształci twój obraz i skupi uwagę słuchaczy przede wszystkim na drugim planie kadru. Najlepiej, aby łagodne światło naturalne padało z twojej lewej lub prawej strony.
 - Jeśli to możliwe, wykorzystaj środowisko naturalne lub ciekawe miejsce, adekwatne do tematu lekcji – na żywo lub w formie nagranych wcześniej filmików. Tak robi autorka kanału YouTube *Wiedza w wami*, lubelska polonistka Izabela Kasperek, nagrywająca swoje lekcje w parku czy w muzeum.

Ty w oku kamery

Nieodżałowany Andrzej Kozieja, kielecki filmoznawca i pedagog, zwykł mawiać: „Telewizja dodaje dziesięć lat i dziesięć kilo”. Nad przygotowaniem wystąpienia w telewizji pracuje zespół specjalistów, dbających nie tylko o scenografię, ale także o charakteryzację czy kostium prelegenta. Nauczyciel nie ma takiego komfortu, ale znając podstawowe tricki, może skutecznie złagodzić ostre oko internetowej kamery, które – niestety – im lepszej jakości, tym bezlitośniej obnaży lub zwielokrotni najdrobniejszy szczegół wyglądu.

- Dobierz taki strój, który podkreśli to, że jesteś w pracy. Zadbaj nie tylko o wygląd od pasa w górę. W przeciwnym wypadku, gdy zdarzy się sytuacja zmuszająca cię do wstania z krzesła, twoi widzowie na pewno zapamiętają efekt, jaki wywoła zestawienie eleganckiej bluzki czy koszuli z dresowymi spodniami! Także psychologowie badający wpływ lockdownu na samopoczucie pracowników podkreślają, że dla zachowania dobrostanu ważne jest utrzymanie codziennych rytuałów zawodowych, w tym ubieranie się jak do pracy w godzinach pracy zdalnej.
- Pamiętaj, że kamera nie lubi kratek, drobnych pasków czy kropek – takie wzory w kadrze falują lub migoczą, męcząc oczy widza. Unikaj także jaskrawych kolorów i odzieży o krzykliwym wzornictwie, które działa podobnie jak rozpraszacz w przestrzeni. W przypadku kobiet warto unikać mocnego, wyrazistego makijażu i dużej biżuterii, bowiem odciąga uwagę od treści wystąpienia, może powodować – np. w przypadku brzęczących bransoletek – zakłócenia w odbiorze dźwięków.
- Tomasz Kammel podpowiada, jak kolor ubrania może wpłynąć na odbiorcę. Niebieski jest postrzegany jako kolor spokoju, powagi i zaufania. Mieszanka niebieskiego i zielonego wysyła sygnał o pewności siebie i poczuciu własnej wartości prelegenta. Szarości i czernie sprawdzają się w sytuacjach oficjalnych, formalnych. Wrażenie przystępności i przyjacielskiego nastawienia wzmocnią stonowane pastelowe kolory. Od czasu do czasu, byle nie za często, przyda się energetyczna czerwień, zwracająca uwagę na prelegenta i mobilizująca

- uczestników spotkania do działania, podobnie jak mniej agresywna purpura. Ostrożnie z czystą bielą – może sprawić, że wtopisz się w jasne tło lub zbyt ostro się od niego odróżnisz.
- O roli światła w zdalnym wystąpieniu powiedziano słów parę w poprzedniej części artykułu. Stosuj puder lub fluidy czy kremy matujące na czoło, kości policzkowe, nos, brodę, część twarzy nad wargami, szczególnie gdy masz tendencję do przebarwień lub świecącej cery. Możesz wypróbować lampę pierścieniową o charakterystycznym kształcie świetlnego okręgu, wykorzystywaną przez fotografów czy wizażystów, a przydatną także w prowadzeniu lub nagrywaniu wideokonferencji. Kupisz ją już za kilkadziesiąt złotych. Pozwoli ci ona na regulację natężenia i tonacji światła, zmiękczy twoje rysy, zakamufluje drobne niedoskonałości cery.
 - Pracuj nad gestykulacją – nadmierna dekoncentruje, czasem zasłania widzom pole widzenia, zaś jej brak powoduje efekt monumentalnego sfinks. Nie krzyżuj ramion – odgradzasz się w ten sposób od słuchaczy, nie pokazuj palcem – jak w przysłowiowym groźeniu paluszkami.
 - Dbaj o właściwą postawę. Wyprostuj się, unikaj kiwania się czy odchylania na krześle. Kontroluj ruchy mimowolne – poprawianie włosów, drapanie się, pocieranie nosa czy twarzy. Patrz w obiektyw, co odpowiada nawiązaniu kontaktu wzrokowego w realu – zadbaj zatem, aby kamera komputera znajdowała się na wprost twoich oczu. Takie ustawienie, wymagające czasem podstawki pod laptop lub obniżenia siedziska fotela, pozwoli ponadto uniknąć żabiej perspektywy deformującej obraz twojej twarzy.
 - „Twarz powie szybciej, niż pomyśli głowa” – mówi Tomasz Kammel. Twoja mimika jest dla uczniów podświadomie odbieranym sygnałem – uśmiech, zmarszczenie czoła, uniesienie brwi, zaciśnięcie ust nie tylko powiedzą twoim uczniom więcej niż słowa, ale niejednokrotnie będą dla nich ważniejsze niż komunikat werbalny. Szczególnie wymowne są brwi, oczy i usta. Warto poznać i ćwiczyć techniki kierowania mimiką, aby używać jej w sposób kontrolowany, zorientowany na wzmacnianie relacji z odbiorcami oraz dostarczanie im pozytywnych wrażeń, sprzyjających uczeniu się.

Głos w służbie słowa i obrazu

Nauczycielu, czy kiedykolwiek słyszałeś swój głos w nagraniu? Jeśli tak, zgodzisz się, że brzmi on dla ciebie dziwnie, nie tak, jak odbierasz go w sytuacjach offline. Jeśli nie, nagraj i odsłuchaj swoją wypowiedź – z pewnością dostrzeżesz różnicę. Dzięki temu prostemu ćwiczeniu wejdziesz w rolę słuchacza twoich wypowiedzi. Dostrzeżesz nie tylko to, co najczęściej analizujesz – O CZYM mówisz?, ale także to, co rzadko poddajesz refleksji – JAK o tym mówisz? Zwróć uwagę na to, jak pracować nad swoim głosem i wypowiedziami, aby przykuwały uwagę odbiorców.

Dzięki temu rozpocznesz proces budowania własnego stylu wypowiedzi, w którym „[...] będziesz operował nie tylko słowem. Będziesz dobierał słowa, przykłady i sformułowania, opisywał obrazy, a jednocześnie stosował zmiany w sposobie prezentowania treści. Dobry mówca wykorzystuje bowiem głos do podkreślania znaczenia słów, do zwrócenia uwagi na prezentację albo do skupienia uwagi na sobie. Orator przyspiesza lub zwalnia tempo mówienia, dając audytorium czas na zastanowienie się nad wypowiedzianą kwestią. To wymaga pracy i ćwiczeń”². Być może zaczniesz od doskonalenia emisji swojego głosu. Oglądasz program *Twoja twarz brzmi znajomo*? Jeśli tak, przynasz, że nie ma takiego głosu, którego nie da się ustawić i sprawić, aby skutecznie oddziaływał na odbiorców. A tymczasem pamiętaj o kilku zasadach:

- Mów w odpowiednim tempie, nieco wolniej niż podczas zwykłej rozmowy. Optymalne jest 140–160 słów na minutę. Jeśli odsłuchasz nagranie swojego wystąpienia, możesz policzyć i sprawdzić, jak daleko ci albo jak blisko do tej normy. Takie tempo nie tylko zwiększa szansę wychycenia przez słuchaczy istotnych informacji, ale także zrobienia notatek.
- Zaplanuj celowe pauzy po każdej wypowiedzianej frazie czy zamkniętej myśli. To pozwoli tobie złapać oddech, a uczniom zapamiętać usłyszane treści, zadać pytania przez mikrofon lub na czacie.
- Zwróć uwagę, czy w twoich wypowiedziach nie pojawiają się zbędne wypełniacze typu: -yyy, -mmm, -eee lub westchnienia, cmoknięcia czy irytujące słuchaczy nadużywane wtręty: że tak powiem, okej, tak jakby, generalnie. Sprawdź, ile razy podczas lekcji powtarzasz: „Będę mówił krótko, bo nie mamy czasu”. Paradoksalnie takie mnożone stwierdzenia stają się pożeraczami czasu, który w przypadku lekcji online jest rzeczywiście na wagę złota. Ucz się od mistrzów, oglądając np. wystąpienia na konferencjach TED w różnych kategoriach: sześć-, dwunasto- i osiemnastominutowych. Odkryjesz, ile treści, w dodatku uporządkowanych – ze wstępem, rozwinięciem i efektywnym podsumowaniem, z zastosowaniem chwytów podtrzymujących percepcję słuchaczy – można wykorzystać w czasie kilku czy kilkunastu minut. To pozwoli ci również tak planować wystąpienia, aby... dać czas na wypowiedź i inne aktywności uczniom.
- Urozmaicaj, ilustruj, przeplataj swoje wystąpienia obrazem. Sięgaj do wizualizacji za pomocą rysunku (dobrze sprawdzi się tutaj tablet graficzny), zdjęcia, krótkiego filmiku, grafiki, choćby z wykorzystaniem możliwości, jakie dają gotowe ikony, modele 3D, SmartArt – listy, procesy, cykl, hierarchia, relacje, macierz czy piramida.

Pamiętaj, że już Platon stwierdził: „Miarą mówcy nie jest ten, kto mówi, lecz ten, co słucha”. Pytaj więc swoich słuchaczy nie tylko o merytoryczne aspekty przekazywanej wiedzy, ale także o odbiór twoich wypowiedzi i prezentacji, o to, co w nich

¹ Za: *Nauczanie zdalne w ogniu krytyki. Co trzeba poprawić, żeby lekcje były ciekawe?* Rozmowa Ewy Abramczyk-Boguszewskiej z prof. dr. hab. Romanem Leppertem, „Gazeta Pomorska” 26 października 2020 r. [online:] <https://pomorska.pl/nauczanie-zdalne-w-ogniu-krytyki-co-trzeba-poprawic-zeby-lekcje-byly-ciekawe/ar/c1-15253112> (dostęp: 17 listopada 2020).

² Za: Maurycy Seweryn, *Wystąpienia publiczne. Podręcznik praktyczny*, Warszawa 2020, s. 51.

pomaga im się uczyć, a co ten proces zakłóca. Kto pyta, nie błądzi w poszukiwaniu sposobów na skuteczne budowanie swojego medialnego wizerunku profesjonalisty, ale świadomie wybiera z katalogu sposobów takie, które są adekwatne do potrzeb i możliwości odbiorców. Wszak w zdalnym nauczaniu nie chodzi (tylko) o zdalne nauczanie, ale o odkrywanie skutecznych ścieżek uczenia się w trybie i przestrzeni online...

Małgorzata Jas
konsultantka ŚCDN w Kielcach

Warto przeczytać, warto obejrzeć

Anderson C., *TED talks. Oficjalny poradnik TED. Jak przygotować wystąpienie publiczne*, tłum. M. Goc-Ryt, 2016.
Bucki P., *Szkola projektowania prezentacji w 4 dni. Fiszi*, Gdańsk 2016.
Gallo C., *Mów jak TED. 9 sposobów na dobrą prezentację według wybitnych mówców*, tłum. M. Krzewicka, 2016.
Gallo C., *Sekrety storytellerów*, tłum. M. Komorowska, 2017.
Gązwa K., *Zostań YouTuberem! Czyli jak robić wideo, które pokocha Internet*, Warszawa 2019.
Holysz W., *10 rad jak dobrze wypaść przed kamerą* [online:] <https://filmpoint.pl/blog/10-rad-jak-dobrze-wypasc-przed-kamera/>.
Janasik L., *ABC lekcji on-line z kamerą i mikrofonem* [online:] <https://www.youtube.com/watch?v=61NHtF8aMx0&feature=youtu.be>.
Kammel T., *Moc w gębie. Jak gadać, żeby się dogadać*, Warszawa 2018.
Łukawski D., *On-line. Tu i teraz*, odcinek 1: *Komfort i swoboda* [online:] https://www.facebook.com/plugins/video.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FCENGdansk%2Fvideos%2F3234052309960112%2F&show_text=0&width=560, odcinek 2: *Prosto i atrakcyjnie* [online:] https://www.facebook.com/plugins/video.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FCENGdansk%2Fvideos%2F3447595351935037%2F&show_text=0&width=560.
Seweryn M., *Wystąpienia publiczne. Podręcznik praktyczny*, Warszawa 2020.
Stanisławski P., *Dlaczego mój głos brzmi inaczej, gdy słyszę go z nagrania?* [online:] <https://www.crazynauka.pl/dlaczego-moj-glos-brzmi-inaczej/>.
Tatara L., *Emisja głosu i jej znaczenie w pracy mówcy* [online:] <https://annapro.pl/2020/03/co-to-jest-emisja-glosu-jakie-jest-jej-znaczenie/>.

Ćwiczenia przed kamerą – w roli modelu Sławomir Sobocki, konsultant ŚCDN. Fot. M. Głębocka

LEKCJA ONLINE jak pudełko czekoladek

Neurodydaktyka to nauka zajmująca się nauczaniem przyjaznym mózgowi

Fot. pixabay.com

Jej badacze poszukiwali odpowiedzi na pytanie o skuteczne sposoby nauczania. Już na początku lat osiemdziesiątych rejestrowali czynności nauczycieli na lekcjach, obserwowali i szukali, pod wpływem jakich działań mózg jest aktywny i się uczy. Rozpoznali, że na uczenie się ogromny wpływ mają neurotransmitery, czyli substancje, które przekazują pomiędzy neuronami odpowiednie sygnały aktywności. Jednym z takich przekazywaczy jest dopamina – odpowiada za ciekawość, motywację oraz poczucie szczęścia i satysfakcji. Kiedy jej brakuje, uczenie się ustaje. Możemy dostarczyć organizmowi dopaminy m.in. poprzez zjedzenie czekolady. Czy lekcja online może być pudełkiem czekoladek pełnym różnorodnych, smakowitych niespodzianek, możliwością wyboru, stanem oczekiwania na kolejną okazję do sięgnięcia po pralinkę? Neurodydaktyka na wszystkie te pytania odpowiada zdecydowanym TAK!

Jak zaplanować lekcję online, aby wykorzystać potencjał zdalnego nauczania?

Po pierwsze: mózgi nie lubią reprodukcji. Zamiast tego wolą przetwarzać informacje, rozwiązywać problemy, tworzyć, działać długo, przetwarzając głęboko. Sami pamiętamy z naszych lat szkolnych i studenckich, jak trudno uczyliśmy

się i jak szybko zapominaliśmy treści bez zrozumienia zastosowania ich w praktyce, podawane w nudny sposób. Zawsze czekaliśmy na zadania praktyczne, możliwość dyskusji, wymianę pomysłów, angażującą nas w pełni. Jeżeli tego doświadczaliśmy, zastanówmy się, jakiego rodzaju zadania otrzymują nasi uczniowie. Czy dominują zadania zamknięte? W jakim stopniu angażują one uczniowskie umysły? Na ile pozwalają na tworzenie nowych rozwiązań? Czy powodują, że uczniowie są autentycznie aktywni, zadają pytania, poddają w wątpliwość pomysły innych? A jeśli są to zadania otwarte, czy odpowiedź jest warta wprost w tekście podręcznika i zadaniem ucznia jest tylko odnalezienie stosownego akapitu? Większość zadań w podręcznikach oparta jest właśnie na takich ćwiczeniach – w wielu przypadkach polecenia brzmią podobnie, np. „Znajdź informację w tekście”. Jak często wymagamy od uczniów samodzielnego myślenia, stawiania hipotez, wyciągania wniosków przyczynowo-skutkowych? A właśnie tak lubimy uczyć się najbardziej, wtedy zapamiętujemy najwięcej, nasze neurony aż się iskrzą od ogromu pracy, którą muszą wykonać. Mózg lubi pracę, w której odnajduje sens i zaangażowanie. Jako dorośli ludzie tysiące razy podejmujemy decyzje w oparciu o analizę przyczyn i skutków, dokonujemy wyborów poprzez

selekcję propozycji, rozróżniamy fakty od opinii. W zadaniu online możemy dać młodemu człowiekowi okazję do rozwijania umiejętności samodzielnego poszukiwania informacji w Internecie (na lekcjach stacjonarnych zawsze brakuje nam na to czasu oraz możliwości), analizy po to, aby uczeń sam bądź w grupie rozwiązał problem. Może to robić w swoim tempie, wybranym przez siebie sposobem, z wykorzystaniem różnorodnych źródeł i narzędzi. Ma do dyspozycji: rozmowę z rodzinnym ekspertem, wymianę doświadczeń ze znajomymi, zastosowanie porządkujących informacji aplikacji itd.

Jeżeli po zakończonej lekcji online, podobnie jak stacjonarnej, uczeń potrafi określić, czego się nauczył, np.: umiem zamieniać ułamki zwykłe na dziesiętne, umiem dodawać do dwudziestu po angielsku, wyjaśniam, dlaczego mamy dzień i noc, to znaczy, że zrobiliśmy dokładnie to, czego oczekiwał mózg ucznia. Odpowiedzi, które powinny nas niepokoić, mogą brzmieć: czytaliśmy czytankę, rozwiązywaliśmy krzyżówkę, układaliśmy zadanie. Uczeń potrafi wymienić czynności wykonywane na lekcji, ale mózg nie odczytał tego jako procesu uczenia się. Najważniejszym sprawdzieniem, czy nasze nauczanie jest widoczne dla ucznia, okazuje się nieustanne monitorowanie postępu. Na lekcji języka obcego może to być samodzielne budowanie zdań po wprowadzeniu nowego czasu gramatycznego, na matematyce – tworzenie zdań do podanej odpowiedzi. Pytanie o cel lekcji może dać złudne poczucie sukcesu edukacyjnego. Sprytny mózg odtworzy to, co nauczyciel podał na początku lekcji, ale nie oznacza, że tego się nauczył. Praktyczne sprawdzenie danej umiejętności okazuje się najlepszym podsumowaniem każdej lekcji online czy stacjonarnej.

Nauczanie przyjazne mózgowi proponuje rozwiązania,

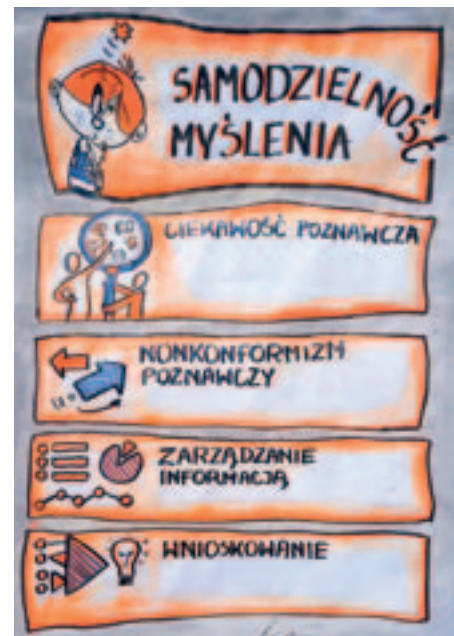
które można określić stwierdzeniem:

NAKARM MÓZG TYM, CO NAJBARDZIEJ LUBI.

Po drugie: mózgi dużo lepiej zapamiętują to, co ma dla nich praktyczne znaczenie. Wiele nauczycieli układających własne zadania dla uczniów podkreśla, że jest to kluczowe. Rezygnują z publikowanych ćwiczeń, zamieniając je na zadania problemowe, otwarte, z wykorzystaniem okoliczności bliskich uczniom, np. nazwy miejscowości, sytuacji życiowych. W trakcie lekcji online z języka obcego możemy korzystać ze stron, na których sprzedaje się bilety komunikacyjne, rezerwuje nocleg w hotelu itd. Zamiast opisywać wygląd własnego pokoju, może umebujemy go wirtualnie za pomocą prostych programów zamieszczanych na stronach wielkich światowych marek meblowych, z wymyślonym budżetem – pokój dla osób starszych, nastolatków, dużej rodziny... Właśnie takimi praktycznymi działaniami zajmujemy się w życiu.

Szkola zdalna nie powinna stać się środowiskiem przypominającym tryb samolotowy, czyli życie online jest na zewnątrz, tylko tam korzystamy z udogodnień cyfrowych, a tutaj są realia offline, dlatego wyłączamy możliwości edukacji zdalnej.

Po trzecie: mózgi efektywniej uczą się w grupie. Na lekcjach stacjonarnych takich okazji jest wiele. W przypadku lekcji zdalnych okazuje się to również technicznie możliwe, zarówno w nauczaniu synchronicznym – za pośrednictwem odpowiedniej platformy, jak i asynchronicznym. To podczas pracy z innymi sieci neuronalne tworzą, analizują, przetwarzają, selekcionują, zapamiętują. Uczą się. Robią to, co robimy w życiu codziennym, np. podejmujemy wspólne dyskusje nad wyborem najbardziej korzystnego abonamentu wśród kilku ofert operatorów telefonii komórkowej. Nikt wtedy nie nazywa z pamięci poszczególnych elementów budowy telefonu. Takie zadania są niestety w podręcznikach szkolnych, np.: „Podaj poszczególne elementy mikroskopu.”, „Podaj definicję [...]”.

W nauczaniu zdalnym możliwe jest rozwijanie kompetencji wskazanych przez prof. J. Fazlagicia jako proinnowacyjne. Autorka grafik M. Jas

I tu znowu kluczowe okazuje się zadanie, które uczniowie dostają do rozwiązania. Czy odpowiedź na postawiony problem wymaga dyskusji, argumentowania, porzucania własnych propozycji na korzyść trafniejszych rozwiązań? Czy wszyscy członkowie grupy są zaangażowani w działania? Kto przedstawi efekty pracy? Może przed wykonaniem zadania lepiej będzie, jeśli nauczyciel wyjaśni, że on wskaże osobę prezentującą i wszyscy członkowie grupy powinni być przygotowani? Lekcje online, podobnie jak gry zespołowe w sieci, mogą stać się naturalnym środowiskiem do pracy w grupach.

Po czwarte: mózgi lepiej kodują informacje w przyjaznej atmosferze, a to oznacza przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa uczących się i nauczyciela. Możemy to osiągnąć poprzez jasne oczekiwania, tzw. kryteria lekcji – jakiej wiedzy i umiejętności oczekują po tym spotkaniu czy zadaniu, uzgodnienie zasad oceniania z przewagą informacji zwrotnej bez oceny na końcu zapisu lub komentarza ustnego¹, docenianie zaangażowania, ale też sprawy wydawałoby się oczywistej – przygotowania nauczyciela do lekcji – pomyślu na lekcję, zaproponowanych materiałów, zasobów, instrukcji. Uczniowie obserwują, że nauczyciel wymaga od siebie i od innych, jest tym samym dla nich wiarygodny. Pamiętamy naszych nauczycieli zawsze przygotowanych do lekcji, na których niezręcznością był brak wiedzy uczniów. Takie postrzeganie nauczycieli nie zmieniło się z biegiem lat i to jest nasza szansa na lekcje zdalne w przyjaznej atmosferze. Wymagam od siebie i od was. Nauczyciel i uczniowie czują się wówczas bezpiecznie. Neurodydaktyka podkreśla rolę neuronów lustrzanych, gdzie nasze emocje i zaangażowanie odbijają się jak w lusterku w postawie uczniów.

Po piąte: mózgi najtrwalej zapamiętują, jeśli połączone jest to z emocjami. Na pewno prawie każdy z nas pamięta, gdzie był i co robił, gdy w Nowym Jorku padały wieże World Trade Center, chociaż było to w 2001 r. A kto z nas pamięta dzień sprzed zaledwie roku? No właśnie, tak to działa. Teorie motywacji oparte są na tzw. motywacji wewnętrznej i zewnętrznej. Obie związane są z emocjami. Tę drugą neurodydaktyka określa jako bardzo nieskuteczną, z czym wielu nauczycieli się zgadza. Często, jako przykład nieskutecznego motywowania, podaje się zdanie: „To wam się przyda na egzaminie”. A jeśli uczniom nie zależy na wyniku egzaminu? A co z przedmiotami nieegzaminacyjnymi? Poza tym mózg uodparnia się na ciągle powtarzany ten sam argument, przestaje reagować aktywnością na to, co słyszał wiele razy (efekt „zdartej płyty”). Motywacja wewnętrzna to dla mnie zaangażowanie, które rozpoznam po tym, w jaki sposób uczniowie podchodzą do zadań, jakie pytania stawiają, jak wyglądają zaproponowane przez nich rozwiązania problemu. Znowu odwołam się do naszych uczniowskich doświadczeń. Przypomnijmy sobie, jak bardzo zmotywowani byliśmy na lekcji u nauczycieli, którzy je ciekawie prowadzili. Nikt chyba nie zadawał sobie wtedy pytania, czy mi się to przyda na egzaminie. Mieliśmy poczucie, że jesteśmy dla nauczyciela ważni, uczymy się nowych umiejętności w ciekawy sposób, jakby mimowolnie. Satysfakcja z postępu, prawdopodobnie najważniejsza w procesie uczenia się, to też jest klucz do wzbudzania motywacji wewnętrznej.

Podczas planowania lekcji online należy zastanowić się:

- Czego uczniowie muszą się nauczyć, czyli jaką wiedzę zdobyć?
- Do czego jej użyją?
- W jakie umiejętności powinniśmy ich wyposażać?

Lekcja online może być jak pudełko czekoladek, z jego różnorodnością, możliwością wyboru, przyjemnością korzystania z wielu smaków, uzależniającą od dopaminy – hormonu motywacji i ciekawości, sprawiającą prawdziwą ochotę na kolejne spotkanie, kojarzącą się z dobrymi emocjami.

Korzystajmy z odkryć neurodydaktyki, która potwierdza to, co sami obserwujemy, czujemy, czego doświadczamy. Edukacja, która szkodzi mózgowi, jest jak wiosłowanie pod prąd. A można wykorzystać nurt rzeki, mieć prawdziwą przyjemność i satysfakcję z wielkiej zawodowej przygody, jaką jest nauczanie.

Aneta Bródka
konsultantka ŚCDN w Kielcach

Warto postawić na relacje

Człowiek, jako istota społeczna, potrzebuje do pełni swojego rozwoju innych ludzi. Początkowa zależność, w miarę upływu czasu zmienia się w związki oparte na obopólnych korzyściach, by wraz ze wzrostem świadomości człowieka w pełni realizować potrzebę bycia użytecznym, przejawiającą się m.in. w altruizmie.

Niezwyczajnym, wręcz doniosłym etapem, dla rozwoju społecznego młodego człowieka jest czas edukacji. Środowisko szkolne i rówieśnicze wyraźnie wzbogaca doświadczenia dziecka, poszerzając je o nowe interakcje, które wymagają budowania i doskonalenia kompetencji psychospołecznych. I tak coraz szerszy kontekst społeczny, będący dla dziecka wyzwaniem, stanowi jednocześnie naturalną szansę na właściwy kierunek rozwoju, czyli samodzielność oraz aktywność w podejmowaniu wyzwań. Wiodącą rolę odgrywa nauczyciel, a jego moc działa nie tylko na etapie pierwszych lat szkolnych ucznia. Mimo że charakter relacji nauczyciel–uczeń ulega przeobrażeniom na przestrzeni lat, to na każdym etapie edukacyjnym interakcje mają wiodące znaczenie w odniesieniu do procesów dydaktycznych czy szerzej – edukacyjnych.

W sytuacji budowania relacji z uczniami kluczowa jest znajomość i zrozumienie prawidłowości rozwojowych dzieci i młodzieży – podstawą kontaktu z grupą wychowanków okazuje się wiedza z zakresu psychologii rozwojowej. Porozumienie z uczniami będzie możliwe, kiedy nauczyciel potrafi skategoryzować zachowania ucznia czy uczniów w odniesieniu do ich „wyzwalaczy”, jakimi mogą być np. zadania rozwojowe.

Relacje wymagają czasu, oddania i działania, inaczej staną się tylko wyświechtanym sloganem.
J. Pyżalski

Budowanie relacji z uczniami to proces wielopłaszczyznowy, który warto rozpocząć, moim zdaniem przewrotnie, od skupienia się na sobie i próby zidentyfikowania, jaką relację mam sam ze sobą. Taki wgląd w siebie nie zawsze jest łatwy, wymaga czasu i skupienia. Jednak ta analiza ma głęboki sens – jej efektem powinna być próba zrozumienia i zaakceptowania siebie. Dopiero będąc w dobrej relacji ze sobą, mogą tworzyć zdrowe relacje z innymi.

Tworzenie związków międzyludzkich, które oparte są na emocjach, wiąże się ze zrozumieniem, że różnimy się między sobą bagażem doświadczeń, definiowaniem otaczających nas zjawisk, wreszcie sposobem reagowania i przeżywania nawet podobnych sytuacji. I znowu – akceptacja takiego stanu rzeczy stanie się z pewnością zbawienna dla budowania płaszczyzny porozumienia.

Kolejną istotną podwaliną do budowania relacji jest poznanie dziecka ze wszystkimi możliwymi uwarunkowaniami jego istnienia. W codziennej pracy nauczyciela z uczniami konieczna jest komunikacja oparta na szacunku i wynikająca z ciekawości drugiego człowieka. Nawiązanie pełnej troski i osobistej relacji z każdym uczniem stanowi podstawę skutecznej informacji zwrotnej, istotnej z punktu widzenia procesu edukacyjnego.

Obecnie wszyscy znajdujemy się w bardzo trudnej z psychologicznego punktu widzenia sytuacji i dlatego to właśnie kondycji psychicznej należy teraz poświęcić największą uwagę. Dla uczniów z pewnością ważna będzie pomoc w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji poziomych. Jako wychowawcy jesteśmy teraz niezwykle ważnym elementem profilaktyki zaburzeń zdrowia psychicznego naszych wychowanków. Ograniczenie bezpośrednich kontaktów społecznych w czasie edukacji zdalnej ma niebagatelny wpływ na funkcjonowanie pojedynczych uczniów oraz całych klas. Relacje zapożyczone wymagają od nauczyciela większej uważności, zdwojonej czujności. Nie możemy liczyć na szereg informacji pochodzących z mowy ciała, często rozbieżnej z tym, co słyszymy. Także odwoływanie się do „smutnych oczu dziecka” może się nie udać, kiedy zawodzi tech-

nika lub zgrabnie dobrany awatar informuje, że wszystko jest w porządku. W związku z tym warto zwrócić szczególną uwagę na uczniów z obniżonymi kompetencjami w różnych obszarach. Oni wymagają większego wsparcia.

W tym szczególnie trudnym czasie niezwykle ważne jest, aby procesem dydaktycznym towarzyszyło poczucie bezpieczeństwa, więzi, przynależności do grupy czy klasy. Spokojna atmosfera stworzona dzięki otwartości na drugiego człowieka to w najprostszym wydaniu zainteresowanie tym, jak się czują uczniowie, jak w warunkach pandemii spędzają czas wolny.

Obszarem o strategicznym znaczeniu dla funkcjonowania grupy jest inicjowanie działań, które wymagają nawiązania lub podtrzymania relacji z rówieśnikami i przyjaciółmi. Warto angażować uczniów w zdalne projekty i aktywności, które wymagają pracy w zespole. Niektórzy nauczyciele podtrzymują w formie zdalnej wspólne świętowanie urodzin uczniów. Takie codzienne akcenty troski składają się na towarzyszenie dzieciom i młodzieży w sytuacji, kiedy ograniczenie kontaktów społecznych może mieć duże konsekwencje dla ich rozwoju emocjonalnego.

Jeśli nie masz dobrego kontaktu z uczniami, bez względu na to, co zaciążyło na waszych więziach, warto pomyśleć, czy teraz jest coś, co mogłoby istniejący stan rzeczy zmodyfikować. Każda zmiana sytuacji jest szansą na zmianę relacji. Uwarunkowania zewnętrzne pozwalają odnaleźć właściwą drogę do dziecka w codziennych interakcjach.

Warto przeczytać

Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele, red. n. J. Pyżalski, Warszawa 2020.

„Niezbędnik Dobrego Nauczyciela”, red. A.I. Brzezińska, t. 3: A. Kamza, *Rozwój dziecka. Wczesny wiek szkolny* [online:] http://eduentuzjasci.pl/images/stories/publikacje/NDN/rozwoj/NDN_Rozwoj_dziecka_3_Wczesny_wiek_szkolny.pdf (dostęp: 9 listopada 2020).

Waloszek D., *Nauczyciel w dzieciństwie człowieka. Doświadczenie, kompetencja, refleksyjność*, Kraków 2015.

Drogi Nauczycielu, życzę Ci, żebyś w każdej interakcji dostrzegał potencjał relacyjny, a zbudowanie prawdziwych relacji niech zaowocuje stworzeniem więzi między Tobą a uczniami. Bądź wsparciem dla swoich uczniów zgodnie z triadą.

Bądź

Reaguj
zawsze

Jeśli nie potrafisz
pomóc - wskaż, gdzie
można szukać pomocy

¹ Ocenianie kształtujące: Dzielimy się tym, co wiemy! Zeszyt trzeci: Informacja zwrotna [online] https://ok.ceo.org.pl/sites/ok.ceo.org.pl/files/zeszyt_dzielimy_3_-_informacja_zwrotna.pdf (dostęp: 2 listopada 2020).

RODZIC w zdalnej szkole

W marcu 2020 r. szkoła i nauczyciele stanęli przed nowym wyzwaniem – edukacją zdalną. W szybkim tempie należało zmodernizować warsztat pracy i dostosować go do edukacji w chmurze, często samodzielnie opanować narzędzia do wizualnej komunikacji z uczniami. Ten element okazał się priorytetowym działaniem każdej placówki edukacyjnej. Wsparciem w działaniu stali się rodzice czy wręcz rodziny uczniów.

Nawiązanie relacji zdalnej, komunikacja z rodzicami, czyli wzajemna współpraca były priorytetowymi działaniami szkół i placówek. W niektórych przypadkach, szczególnie w klasach młodszych nastąpiło to bardzo szybko, zostało poniekąd wymuszone ze względu na mniejsze umiejętności technologiczne dzieci. Z tego też względu jednym z ważniejszych wątków badań prowadzonych w tamtym czasie okazała się relacja na różnych płaszczyznach, zupełnie inna od dotychczasowej, nazwana przez prof. Jacka Pyżalskiego zapośredniczoną.

W publikacji *Edukacja w czasach COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*¹, w rozdziale zatytułowanym *Co jest obecnie ważne, a co mniej w działaniach szkół i nauczycieli?*, autor wskazuje piramidę, która odzwierciedla pewną hierarchię w podejmowanych przez szkoły działaniach. Podstawą jest zachowanie, podtrzymanie i ulepszanie relacji międzyludzkich. Najważniejsze z nich to nauczyciel–uczeń i nauczyciel–rodzic czy nawet rodzina ucznia. To relacje tworzą fundament do dalszego działania.

W kolejnym rozdziale *Relacje przede wszystkim – nawet jeśli obecnie jedynie zapośredniczone* Jacek Pyżalski i Wiesław Poleszak poruszają temat komunikacji jako najważniejszego elementu budowania relacji. Obszary, o które należy szczególnie zadbać, to ustalenie wspólnych celów i sposobów działań, przepływ informacji i udzielanie sobie wzajemnie wsparcia. Komunikacja może się różnić poziomem obecności społecznej i otwartości, dlatego warto zastanowić się, co chcemy osiągnąć, porozumiewając się z rodzicami.

Komunikacja zapośredniczona to ta, która jest realizowana przy wykorzystaniu różnych technologii, może to być poczta e-mail lub komunikator w usługach Google.

Fot. pixabay.com

Co zatem robić, aby wspierać komunikację? Od czego rozpocząć? Od kilku prostych działań. Musimy sobie przypomnieć – a wręcz uświadomić, co nas łączy na poziomie celów, priorytetów. Rodzicom, dziadkom, starszemu rodzeństwu, jak i nauczycielom przyswieca ten sam cel – dobro dziecka. Gramy więc do tej samej bramki. W każdej trudnej rozmowie pamiętajmy o tym, ale przypominajmy to również rodzicom, z którymi rozmawiamy i z którymi doświadczamy trudności w porozumieniu się.

Kolejnym ważnym elementem jest inicjowanie przez nauczycieli kontaktu oraz podtrzymywanie go. Podążając za autorami publikacji, ostatnią składową w relacjach nauczyciel–rodzic jest wspieranie w trudnych sytuacjach. Nic nie buduje tak mocno relacji, jak wspólne mierzenie się z przeciwnościami. Gdy mówimy o wsparciu, nie mamy na myśli profesjonalnej terapii, ale ludzkie zainteresowanie i dzielenie się uwagą, ale też empatię, troskę, szczerłość oraz szacunek. Relacje międzyludzkie są bardzo ważne w codziennym życiu. Jeśli są prawidłowe, także my sami jesteśmy pozytywnie nastawieni

do otoczenia, a co za tym idzie – bardziej odporni na stres i niepowodzenia.

Aby wesprzeć nauczycieli we wzmacnianiu dobrych relacji z rodzicami i rodzinami uczniów, w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach specjaliści z obszarów pomocy psychologiczno-pedagogicznej przygotowali projekt „Szkoła Off Road – relacje w szkole”, w ramach którego proponujemy tematy: „Warsztat pracy nauczyciela wychowawcy online i offline”, „Nauczyciel i uczeń w sytuacji przedłużającego się stresu. Jak zachować spokój w sytuacji pandemii i zdalnej edukacji?”, „Wywiadówka online”.

Aby edukacja była efektywna, w pierwszej kolejności należy zadbać o równowagę emocjonalną.

Izabela Juskiewicz
konsultantka ŚCDN w Kielcach

NASTOLATEK w relacjach wirtualnych

Jeśli nastolatek dojrzeźwa w świecie mediów społecznościowych, w którym komentarze i serduszka świadczą o poziomie akceptacji przez rówieśników, to przyzwyczajają się do poszukiwania tej aprobaty, która jest dla niego gratyfikująca, właśnie w taki sposób.

I. Kotlewska-Waś¹

Pandemia wytrąciła wszystkich ze zwykłego rytmu życia. Zdalna praca i edukacja postawiły nas w sytuacji, w której większą część doby zaczęliśmy spędzać przed ekranem komputera, telefonu czy tabletu. Jako rodzice dzieci uczących się, mieliśmy okazję zdobyć dużą wiedzę o Internecie oraz życiu młodego pokolenia w sieci. Bardzo często po raz pierwszy zauważyliśmy, że narzędzia elektroniczne mogą być używane do bezpiecznej nauki, czyli do innych celów niż dotychczas – komunikacji, śledzenia mediów społecznościowych, rozrywki. Jako dorośli – rodzice i nauczyciele, przekonaaliśmy się, że dla współczesnej młodzieży świat online stanowi naturalne rozszerzenie świata offline.

Relacje, które młodzi ludzie zawierają poprzez media społecznościowe, są dla nich tak samo ważne, jak te w świecie rzeczywistym. Bardzo często dla nastolatków świat wirtualny jest naturalnym przedłużeniem świata rzeczywistego. Według prof. Jacka Pyżalskiego poza normą znajduje się dziecko, które posiada jedynie relacje w świecie rzeczywistym, uzusem stają się relacje hybrydowe. Dotyczy to zarówno kontaktów koleżeńskich, jak i partnerskich.

Młodzi ludzie zaskakują nas tym, że są w związku, a relacja opiera się jedynie na znajomości przez Internet. Twierdzą, że więź emocjonalna, która ich łączy, jest bardzo silna, czasem mocno wspierająca. Jako dorośli – nauczyciele, rodzice, czujemy się zobowiązani zwrócić uwagę na fakt, że wirtualna znajomość nie daje możliwości przytulenia się do siebie, poznania czyjejś mowy ciała, a tym samym odczytania emocji drugiej osoby, jej faktycznego funkcjonowania, spontanicznego reagowania. Relacje wirtualne, choć ważne, niosą duży potencjał zagrożeń, związanych choćby z manipulacją, ukrywaniem swojej tożsamości. Naszym zadaniem – osób dorosłych, jest przypominać o tym młodym ludziom. Niewątpliwie musimy zgodzić się z faktem, że lepsza jest relacja na odległość niż całkowity jej brak, szczególnie w sytuacji zalecanego dystansu fizycznego i izolacji.

Dla młodych ludzi ważnym punktem odniesienia okazuje się grupa rówieśnicza, a co za tym idzie klasa szkolna. Pamiętając, że funkcjonują oni dzisiaj online i offline, zwróćmy uwagę na nowy sposób wykluczania dzieci, jakim jest tworzenie zespołów na komunikatorach. To nowa forma przemocy rówieśniczej: tworzenie oficjalnych i nieoficjalnych grup kontaktowych, np. „grupa bez tych pajaców”, wyśmiewanie nieobecnych, przesyłanie złych zadań.

Podczas zajęć z zakresu projektu „Szkoła Off Road – relacje w szkole” w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach dajemy wychowawcom wskazówki, jak zadbać o integrację zespołu klasowego, aby zauważać niepokojące zachowania. Podpowiadamy, jak budować kontakt z wychowankami oraz pomiędzy nimi, aby kontynuować poczucie wspólnoty pomimo edukacji w trybie zdalnym, by zadbać o ciągłość życia klasowego.

Podczas spotkań online wyjaśniamy, jak obserwować klasę szkolną, aby spostrzec niepokojące sytuacje, również te związane z kryzysem psychicznym z powodu niskiej samooceny, depresji, kryzysu samobójczego, jak zauważyć tych, którzy szukają wsparcia. Dzisiaj łatwiej młodemu człowiekowi zwrócić się o pomoc poprzez komunikację zapośredniczoną, niż w kontakcie twarzą w twarz. Dlatego uważliwiamy nauczycieli na ważne źródła informacji, jakimi są portale społecznościowe oraz czujni koledzy i koleżanki nastolatka w kryzysie. W Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach popularyzujemy również aspekty bezpieczeństwa w sieci i higieny cyfrowej, czyli integralnej części nauczania i wychowania. Zapraszamy Państwa do zamawiania szkoleń rad pedagogicznych!

Agnieszka Salwa
konsultantka ŚCDN w Kielcach

SZKOŁA OFF ROAD

Kontakt: marzanna.kostecka@scdn.pl
tel. 41 362 45 48 wew. 119

PROPOZYCJA SZKOLEŃ RAD PEDAGOGICZNYCH

JAK DBAĆ O RELACJE W KLASIE? CEL: PRZYGOTOWANIE ŚWIADOMEGO BUDOWANIA I PODTRZYMYWANIA RELACJI W ZESPÓŁACH KLASOWYCH. - Sytuacja psychologiczna uczniów w czasie pandemii. - Strategie pracy wychowawczej wspierającej procesy integracyjne w zespołach klasowych. - Metody i narzędzia budowania relacji w klasie w czasie edukacji zdalnej.	MONITOROWANIE I DIAGNOZA NIEPOKOJĄCYCH SYTUACJI W KLASIE CEL: ROZWIJANIE KOMPETENCJI WYCHOWAWCZYCH W ZAKRESIE INTEGRACJI ZESPOŁU KLASOWEGO. - Przyczyny i skutki zakłóceń procesu integracji zespołu klasowego. - Normy i zasady klasowe. - Wyzwania w pracy nauczyciela w kontekście procesu grupowego. - Wybrana technika socjometryczna – analiza i możliwości zastosowania.	INTERWENCJA KRYZYSOWA W PRACY NAUCZycIELA CEL: POSZERZENIE WIEDZY NA TEMAT KRYZYSU I MOŻLIWOŚCI PSYCHOLOGICZNEJ INTERWENCJI KRYZYSOWEJ. - Kryzys, rodzaje kryzysów. - Fazy sytuacji kryzysowej. - Nastolatek (uczeń) w kryzysie. - Interwencja kryzysowa – cechy i narzędzia.
---	---	---

¹ *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, red. n. J. Pyżalski, Warszawa 2020.

¹ Za: *Dziecięcy mózg a ekrany*. Rozmowa z Iloną Kotlewską-Waś [online:]; <https://rodzice.fdds.pl/wiedza/dzieci-mozg-a-ekrany/> (dostęp: 9 listopada 2020).

Projekt „Szkoła Off Road – relacje w szkole”

Off-road – to sport motorowy polegający na jeździe specjalnie przygotowanym, terenowym samochodem po nieutwardzonych drogach.

Fot. pixabay.com

Mysząc o szkole, która z przyczyn od nas niezależnych musiała w szybkim tempie przystosować się do odmiennych warunków edukacyjnych, właśnie takie skojarzenia przywołujemy w pierwszej kolejności. Każda placówka ze swoim zapleczem dydaktycznym, umiejętnościami i doświadczeniami trafiła na wyboistą drogę, którą musiała zbudować od początku. W czasie zdalnej pracy z uczniami mieliśmy okazję doświadczyć, że edukacja to relacja. Podstawą działań dydaktycznych są: poczucie bezpieczeństwa, przynależność do klasy, kontakt w oparciu o emocje.

W Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach realizujemy projekt, którego zadaniem jest wsparcie każdego nauczyciela w budowaniu pozytywnej atmosfery uczenia się, dbanie o siebie, wychowanków, a nawet rodziców. Projekt jest odpowiedzią na wyniki diagnozy potrzeb nauczycieli, uwzględnia również liczne badania naukowe prowadzone od marca 2020 r., dotyczące wpływu pandemii na szkołę. Składa się z trzech modułów:

- moduł pierwszy to tematy skoncentrowane wokół warsztatu pracy nauczyciela wychowawcy online i offline;

- moduł drugi to relacje nauczyciel–uczeń szczególnie w zmieniającej się rzeczywistości, poszerzenie wiedzy i umiejętności nauczycieli wychowawców w zakresie zdrowia psychicznego uczniów ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia w procesie zdalnego nauczania;
- moduł trzeci to pozalekcyjny aspekt wychowawczy; nauczyciele mogą skorzystać z warsztatów z zakresu samorządności szkolnej, wolontariatu lub profilaktyki.

Pierwsze doświadczenia związane z projektem

Na podstawie analizy wyników dostępnych raportów można jednoznacznie stwierdzić, że w czasie edukacji zdalnej uczniowie wyraźnie odczuwali brak kontaktów bezpośrednich zarówno z rówieśnikami, jak i z nauczycielami. Komunikacyjny aspekt relacji, mocno ograniczony przez pandemię, stał się dla zdecydowanej większości uczestników tego procesu podstawową potrzebą, która wyrażała się w bardziej lub mniej uświadomionej tęsknocie.

Wirtualne spotkania z nauczycielami w pierwszym module projektu miały na celu zwrócenie uwagi na konieczność wzmacniania relacji w kontekście budowania i podtrzymywania więzi grupowych. W czasie przeplatania się okresów pracy zdalnej i stacjonarnej niezwykle ważne są stałe działania zabezpieczające spójność i przynależność do grupy. Zachęcamy nauczycieli do refleksji nad własnymi zasobami i potrzebami w zakresie budowania zespołu klasowego. Taka pogłębiona diagnoza może stanowić punkt wyjścia do skutecznych działań wychowawczych podejmowanych w celu wzmocnienia wspólnoty klasowej.

Po ewaluacji pierwszego modułu wiemy, że jego uczestnicy skorzystali z wielu materiałów zamieszczonych na platformie e-learningowej, uznali je za ciekawe i z powodzeniem stosowali proponowane formy wspierania procesów integracyjnych i reintegracyjnych w swoich zespołach klasowych. Duże zainteresowanie systemowym podejściem do tematu spowodowało, że działania będą kontynuowane jako szkolenia rad pedagogicznych, które zgłoszą swoją chęć udziału w formie doskonalenia. Zapraszamy do kontaktu z Pracownią Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej i Edukacji Zawodowej Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach.

Izabela Juskiewicz
Marzanna Kostecka-Biskupska
Agnieszka Salwa
Agnieszka Siwek
konsultantki ŚCDN w Kielcach

Stworzenie rytuałów klasowych (np. określony sposób witania się z uczniami/z każdym z uczniów, wspólne świętowanie urodzin uczniów).

Ustalenie z uczniami Klasowego/Skolnego Kodeksu Bezpieczeństwa.

Wprowadzanie na lekcjach zdalnych pracy grupowej.

Tam, gdzie to możliwe, wprowadzenie realizacji treści metodą projektu.

Wspólne świętowanie sukcesów w formie zdalnej.

Często pytamy uczniów o to, jak się czują, co jest dla nich przyjemnego, a co sprawia trudność w pracy zdalnej.

Wychowawcza autoewaluacja jako stały element pracy (np. raz w miesiącu, regularnie pytamy uczniów, jakie mają zdanie na temat sposobów naszej pracy wychowawczej).

Schemat integracji

Edukacja zdalna na platformie Microsoft Teams

Wiosną 2020 r. szkoły stanęły przed ogromnym wyzwaniem. Z dnia na dzień musiały rozpocząć pracę w trybie nauczania zdalnego. Początki okazały się bardzo trudne, ponieważ niewiele placówek było przygotowanych do pracy na odległość. Nauczyciele starali się w ekspresowym tempie opanować narzędzia informatyczne, które umożliwiłyby prowadzenie zajęć. Efekty znamy. Był to bardzo trudny okres nie tylko dla nauczycieli i dyrektorów szkół, ale również dla dzieci, młodzieży i rodziców. Często zdarzało się, że uczeń na każdym przedmiocie korzystał z innego programu do komunikacji z nauczycielem. W wielu szkołach prowadzący wysyłali zadania do uczniów pocztą elektroniczną. W efekcie otrzymywali setki maili z pracami, które musieli gdzieś zapisać, jakoś ocenić, odesłać uczniom ocenę, a na koniec archiwizować. Taka forma zajęć pochłaniała czas i z całą pewnością daleka była od tego, co można nazwać zdalnym nauczaniem.

Warunkiem koniecznym do prowadzenia efektywnego nauczania zdalnego jest wdrożenie w szkole systemu zarządzania nauczaniem, czyli systemu LMS (Learning Management System), potocznie nazywanego platformą e-learningową.

Ważne jest, aby w danej szkole funkcjonował jeden LMS, który zapewni jednolity sposób pracy uczniów i nauczycieli na wszystkich przedmiotach.

System powinien posiadać następujące funkcjonalności:

- szkoła samodzielnie na platformie tworzy oraz zarządza kontami użytkowników – uczniów i nauczycieli; jeśli szkoła korzysta z dziennika elektronicznego, to pożądane jest, aby konta na platformie były zintegrowane z kontami w dzienniku;
- szkoła na platformie samodzielnie tworzy oraz zarządza grupami szkoleniowymi, czyli wirtualnymi klasami; również tutaj pożądana jest integracja z klasami w dzienniku lekcyjnym;
- każdy nauczyciel może samodzielnie tworzyć na platformie lekcje zawierające różnorodne materiały dydaktyczne: dokumenty tekstowe, grafiki, schematy, filmy, hiperłącza do edukacyjnych serwisów internetowych itp.; dzięki tej

funkcjonalności nauczyciel nie musi przysyłać uczniom materiałów drogą mailową – wszystkie utworzone przez niego zasoby są w każdej chwili łatwo dostępne dla uczniów i nie wymagają przeglądania wielu maili;

- platforma zawiera moduł do przygotowania zadań, przysyłania ich do uczniów, wygodnego oceniania odesłanych prac uczniowskich oraz ich archiwizowania; cały proces odbywa się na platformie – w każdej chwili nauczyciel i uczeń mogą zobaczyć prace archiwalne oraz oceny;
- platforma umożliwia tworzenie ankiet (ewaluacyjnych, diagnostycznych) i testów sprawdzających wiedzę uczniów;
- platforma umożliwia komunikację z uczniami za pomocą wiadomości, czatów, forów dyskusyjnych; pożądanym elementem platformy jest wbudowany moduł do prowadzenia wideokonferencji.

Wszystkie wymienione wyżej funkcjonalności posiada Microsoft Office 365 Education – zapewnia bezpieczną pracę, spełnia wymagania RODO. Dodatkowo szkoła, wdrażając ten system, może rozwiązać problem poczty służbowej, zarówno nauczycieli, jak też uczniów.

Bezpłatna platforma Office 365 Education może zostać łatwo wdrożona w każdej szkole. Umożliwia integrację z dziennikiem lekcyjnym firmy Librus lub Vulcan. Składa się z wielu aplikacji, między innymi takich, jak: Outlook (program pocztowy), OneDrive (wirtualny dysk w chmurze o pojemności 5 TB dla każdego użytkownika), pakiet biurowy online (Word, Excel, PowerPoint), Forms (aplikacja do tworzenia ankiet i testów), Stream (wewnętrzna baza filmów), Sway (aplikacja do tworzenia prezentacji w formie witryny internetowej). Najważniejszą aplikacją usługi Office 365 Education jest Teams. To miejsce, gdzie znajdują się wszystkie wirtualne klasy danej szkoły. Wymienione aplikacje współpracują ze sobą i przenikają się wzajemnie. Jeśli nauczyciel umieszcza w Teams jakiś dokument, np. prezentację przygotowaną w programie PowerPoint, to uczeń może ją bez problemu otworzyć także do edycji. Nie musimy się zastanawiać nad tym, czy uczeń ma na komputerze zainstalowane oprogramowanie Office, ponieważ do swojej wirtualnej klasy i udostępnionych tam zasobów może dostać się za pośrednictwem zwykłej przeglądarki lub zainstalowanej bezpłatnej aplikacji Teams, która dostępna jest również w wersji mobilnej na smartfonie czy tablecie.

Platforma Office 365 Education daje nauczycielom narzędzia umożliwiające efektywną pracę z wykorzystaniem różnych metod nauczania. Atrakcyjność zajęć zdalnych zależy od tego, jak dobrze nauczyciel pozna możliwości platformy. Obecnie w sieci można znaleźć setki przykładów wirtualnych lekcji w Teams, właściwie do każdego przedmiotu. Dostępne są także filmy i instrukcje pomagające nauczycielowi w poznaniu możliwości wykorzystania tej platformy. Firma Microsoft, pod adresem: education.microsoft.com, udostępnia materiały szkoleniowe dla nauczycieli.

Najważniejsze funkcje aplikacji Teams oraz możliwości wykorzystania jej do pracy zdalnej z uczniami

Prowadzenie lekcji online z wykorzystaniem wideokonferencji

W aplikacji Teams tworzone są zespoły dla każdej klasy i do każdego przedmiotu. Nauczyciel, który jest przypisany do danego zespołu, sam zarządza tym, co się w wirtualnej klasie dzieje. Ma dostęp do kalendarza, w którym może planować zajęcia online z uczniami (również cykliczne). Wyznaczone spotkania widoczne są także w kalendarzach uczniowskich – dzień i godzina. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciel, mogą dołączyć do wideokonferencji. Aktualnie w spotkaniu może wziąć udział do 250 osób. Jeśli uczestnicy włączą kamery, to organizator spotkania zobaczy na ekranie do 49 osób, czyli praktycznie całą klasę. W czasie zajęć możliwe jest, między innymi: udostępnianie ekranów przez nauczyciela i uczniów, korzystanie z czatu zawierającego różne załączniki – hiperłącza, pliki, elementy graficzne a także robienie notatek, nagrywanie spotkania czy udostępnianie białej tablicy do wspólnej pracy w czasie zajęć. Na zajęcia online można zapraszać osoby, które nie mają konta na szkolnej platformie Office 365 Education. Pozwala to przeprowadzić wywiadówki, szkolenia dla rodziców czy zapoznać rodziców ze sposobami pracy w czasie zajęć zdalnych.

Moduł Notes zajęć w aplikacji Teams

Każda platforma e-learningowa powinna umożliwiać osobie prowadzącej zajęcia przygotowywanie i udostępnianie materiałów dydaktycznych według własnej koncepcji. W przypadku aplikacji Teams takim miejscem jest Notes zajęć, który składa się z odpowiednio adresowanych sekcji:

- Biblioteka zawartości – miejsce, gdzie nauczyciel tworzy własny elektroniczny podręcznik składający się z kartek zawierających: teksty, grafiki, podcasty, filmy, hiperłącza do plików czy miejsc w Internecie (np. materiałów umieszczonych na portalach edukacyjnych); miejsce to jest dostępne dla uczniów tylko do odczytu, więc nauczyciel ma pewność, że przygotowane przez niego materiały nie zostaną zmienione lub usunięte;
- Obszar współpracy – miejsce, gdzie uczniowie mogą wspólnie tworzyć zawartość stron;
- Dla nauczyciela – miejsce widoczne i dostępne tylko dla nauczyciela; prowadzący może tu przechowywać potrzebne materiały – scenariusze, karty pracy, prace domowe dla uczniów;
- Notesy uczniowskie – miejsce przeznaczone dla uczniów do sporządzania notatek z lekcji; każdy uczeń widzi tylko swój notes; nauczyciel ma wgląd do notesów wszystkich uczniów i może przysyłać im strony, np. karty pracy.

Moduł Prace

W tym module nauczyciel ma możliwość tworzenia zadań dla uczniów oraz wygodnej oceny nadesłanych prac. Cały proces odbywa się na platformie, co pozwala uniknąć setek maili wysyłanych przez uczniów do nauczyciela. Do każdej nadesłanej pracy łatwo wrócić. Nauczyciel nie musi zapisywać prac uczniowskich na swoim komputerze. Do zadań można dołączać różne materia-

ły referencyjne w postaci hiperłączy, plików, kart pracy z Notesu zajęć, szablonów dokumentów do uzupełnienia przez uczniów oraz testów opracowanych w aplikacji Forms. Nauczyciel ma możliwość opracowania własnych kryteriów oceny, które może wielokrotnie wykorzystywać w zadaniach. Moduł Prace wiąże się z modulem Oceny, który jest rodzajem dziennika ocen.

Moduł Pliki

Każdy zespół w aplikacji Teams ma wbudowany wirtualny dysk, na którym może umieszczać pliki potrzebne do zajęć. Nauczyciel nie musi przysyłać uczniom materiałów za pomocą poczty. Prowadzący ma pełną kontrolę nad zawartością dysku – może udostępniać uczniom pliki bez lub z możliwością edycji.

Moduł Wpisy

Jest to miejsce będące rodzajem klasowej tablicy ogłoszeń. Uczeń, wchodząc do wirtualnej klasy, widzi tę tablicę. Jeśli nauczyciel chce przekazać ważną informację, może ją umieścić właśnie w tym miejscu. Na tablicy ogłoszeń widoczne są również zaplanowane spotkania online i czat z nimi związany.

System Kart (zakładek)

Zespół Teams typu Zajęcia, specjalnie przygotowany do prowadzenia lekcji, ma standardowo dostępne karty: Wpisy, Pliki, Notes zajęć, Pra-

ce, Oceny. Nauczyciel może przypinać dodatkowe karty w zależności od potrzeb. Mogą to być: witryny internetowe, dokumenty różnego rodzaju, testy opracowane za pomocą innych aplikacji, np.: Testportal, Quizlet, Kahoot.

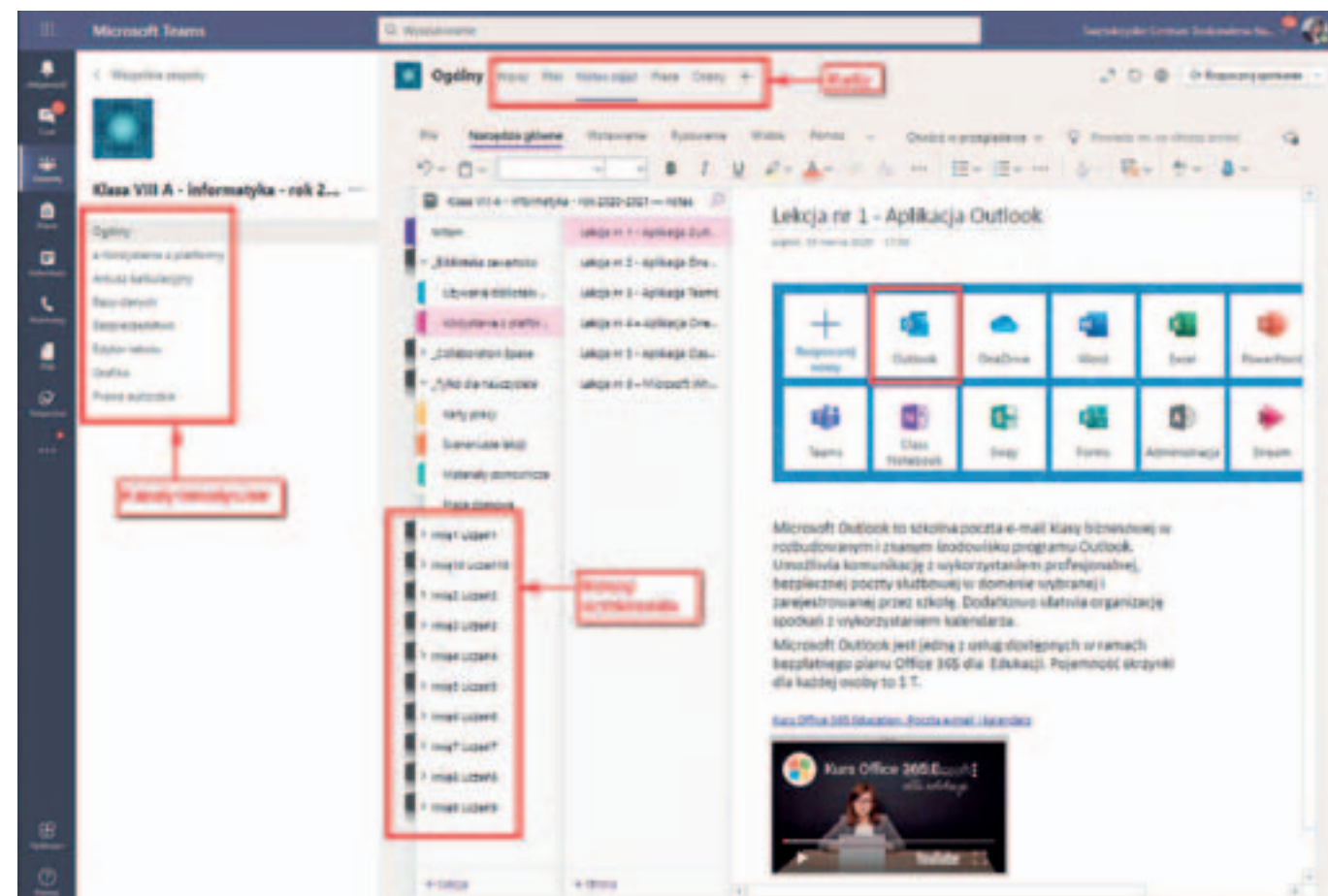
System Kanałów

Po utworzeniu zespołu w aplikacji Teams widoczny jest kanał Ogólny, w którym dostępne są omówione wyżej karty. Nauczyciel ma możliwość tworzenia nowych kanałów, w których zorganizuje pracę grupową. Mogą to być również kanały związane z różnymi obszarami tematycznymi. W przypadku zajęć z informatyki mogłyby to być takie kanały, jak: Programowanie, Bazy danych, Programy graficzne. W każdym utworzonym kanale dostępna jest tablica ogłoszeń z nim związana, wirtualny dysk (karta Pliki) oraz Notes. Podobnie jak w kanale Ogólnym nauczyciel może dodawać swoje karty w zależności od potrzeb.

Usługa Office 365 Education jest rozwiązaniem kompletnym, które zapewnia szkole efektywną pracę zdalną z uczniami, komunikację z rodzicami, zarządzanie procesem edukacyjnym w szkole oraz monitorowanie tego, co dzieje się w chmurze szkolnej.

Anna Trawka

konsultantka ŚCDN w Kielcach

Widok zawartości aplikacji Teams dla przykładowego zespołu. Fot. A. Trawka

Genial.ly, czyli genialne uczenie się

Czy istnieje idealne narzędzie, metoda, forma pracy z uczniem?

Odpowiedź na to pytanie może być podyktowana modą lub rutyną, ale bywają też opinie poparte doświadczeniem oraz informacją zwrotną od uczniów i nauczycieli.

Moim ulubieńcem wśród bardzo licznej bazy narzędzi jest Genial.ly – platforma do tworzenia niepowtarzalnych interaktywnych projektów. To narzędzie nie tylko do uczenia zdalnego, ale również hybrydowego czy stacjonarnego.

Genial.ly w styczniu 2020 r. na EdTech – BETT Show London 2020 (Międzynarodowych Targach Nowoczesnej Edukacji) zostało wyróżnione prestiżową nagrodą Global EdTech Startups Awards (GESA). Warto wspomnieć, że do konkursu zgłosiło się ponad trzy tysiące start-upów EdTech z osiemdziesięciu krajów na sześciu kontynentach. Piętnaście najbardziej obiecujących start-upów EdTech walczyło o finał w Londynie. Zwyciężyło Genial.ly.

Wraz z wyróżnieniem specjalistów w edukacji przyszłości pojawiło się uznanie praktyków – nauczycieli i uczniów na całym świecie. W Polsce popularność Genial.ly wzrosła w czasie wiosennej edukacji zdalnej i do tej pory grono użytkowników platformy systematycznie rośnie. Dlaczego?

Genial.ly umożliwia nauczycielom utworzenie kompletnego projektu ułatwiającego przeprowadzenie całej lekcji zgodnie z zasadą zawartą w podstawie programowej: „Szkoła ma stwarzać uczniom warunki do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, w tym logicznego i algorytmicznego myślenia, programowania, posługiwania się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, posługiwania się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowania tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów, m.in. do pracy nad tekstem, wykonywania obliczeń, przetwarzania informacji i jej prezentacji w różnych postaciach”¹.

Co zawiera Genial.ly?

Można tu znaleźć nieszablonowe plakaty, prezentacje, infografiki, quizy oraz gry do wykorzystania zgodnie z potrzebami i zainteresowaniami swoich uczniów. Narzędzie to daje możliwość uporządkowania wszystkich treści potrzebnych w uczeniu się zdalnym, hybrydowym czy stacjonarnym. Filmy, teksty, polecenia dla uczniów, pliki, nagrania audio, linki do zewnętrznych zasobów lub innych prezentacji – wszystko można umieścić na jednym slajdzie poprzez funkcję dodawania interaktywności do dowolnych elementów prezentacji oraz animację. Nie bez znaczenia jest fakt, że Genial.ly zapewnia integrację z Google dla Edukacji i Microsoft Office 365. Z informacji zwrotnych od uczniów, nauczycieli i rodziców wynika, że dużym problemem w czasie edukacji zdalnej okazuje się rozproszenie materiałów do lekcji i brak dobrze zaplanowanej pracy na najbliższe dni. Dzieci i młodzież tracą dużo czasu na przeglądanie różnych komunikatorów i korzystanie z licznych narzędzi, takich jak: dziennik elektroniczny, strona internetowa szkoły, poczta mailowa. Chaosowi organizacyjnemu zapobiega integracja Genial.ly z Google dla Edukacji i Microsoft Office 365. W Genial.ly znajdziemy także doskonały sposób na zorganizowanie uczniom działań edukacyjnych. Na jednym slajdzie interaktywnej prezentacji lub infografiki możemy zaplanować tygodniowy cykl lekcji w danej klasie. Wysłanie linku do harmonogramu pozwoli uczniom efektywnie planować swoją pracę.

Pokolenie cyfrowych tubylców nie zna świata bez dostępu do Internetu. Ich codzienne życie to dwa światy – realny i wirtualny, często z zaburzonym połowicznym podziałem, dlatego tradycyjne metody podawcze nie wywołują zaciekawienia – według neurodydaktyków głównego czynnika warunkującego skuteczne uczenie się. W tym obsza-

rze również doskonale sprawdzi się Genial.ly, oferując szeroki wachlarz możliwości – od elementów interaktywnych po wirtualne pisaki i nakładki programowania Scape.

Ponadto Genial.ly może stać się wirtualną podręczną biblioteką pomocy edukacyjnych. Któż z nas nie gubi się w stosie „przydasi”? Genial.ly przechowuje wszystkie nasze projekty w chmurze, dzięki czemu pracę nad nimi możemy prowadzić nie tylko na własnym komputerze. Niewątpliwym atutem Genial.ly jest możliwość grupowego tworzenia projektów, co przydaje się szczególnie w pracy metodą odwróconej klasy lub w prowadzeniu, np. Genialnej Kroniki Klasowej. Wszyscy członkowie grupy powinni mieć do tego celu założone konta na Genial.ly.

Jak rozpocząć pracę z tym narzędziem?

Genial.ly jest narzędziem dostępnym jedynie poprzez stronę internetową, dlatego musisz być podłączony do sieci zarówno na etapie przygotowywania materiałów, jak i ich publikacji.

Załącz bezpłatne konto – użyj przeglądarki, która umożliwi ci tłumaczenie na język polski
Wejdź na stronę: <https://genial.ly/>. Kliknij: **Sign up** (zapisz się). Wpisz dotyczące ciebie informacje: e-mail, **Password** (hasło), w **Confirm password** jeszcze raz hasło. Następnie zatwierdź napis: *I have read and accept the terms of use and privacy policy of Genially* (zapoznałem się i akceptuję warunki użytkowania i politykę prywatności Genially). Potwierdź wszystko, wciskając: **Sign up**. Zostaniesz przekierowany na stronę: **Choose your sector** (wybierz swój sektor), na której wybierzesz opcję określającą ciebie jako użytkownika. W zakładce: **Education** zaznacz jedną z wymienionych opcji: **Primary Education** (szkoła podstawowa), **Secondary Education** (szkoła średnia), **Higher Education** (szkoła wyższa), e-learning.

¹ Za: Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356), s.13.

Fot. pixabay.com

Przejdź dalej, klikając napis: *Next*. Na stronie: *Choose your profile* (wybierz swój profil) określ swój profil, np. *Teacher* (nauczyciel). Potwierdź wybór przyciskiem: *Accept and continue* (akceptuj i kontynuuj). Zobaczysz przed sobą pulpit, z poziomu którego wybierasz narzędzie do tworzenia swoich projektów. Kafelkowy układ daje ci możliwość wyboru: *Presentation* (prezentacja), *Dossier & report* (dokumentacja i raport), *Learning experience* (doświadczenie płynące z nauki), *Gamification* (grywalizacja), *Interactive image* (interaktywny obraz), *Horizontal infographic* (pozioma plansza), *Vertical infographic* (pionowa plansza), *Guide* (przewodnik), *Video presentation* (prezentacja video), *Personal branding* (marka osobista), *Social* (społeczny), *Blank creation* (pusty szablon). Każdą zakładkę otwórz i przejrzyj dostępne materiały. W wersji bezpłatnej nie wybieraj tych, które oznaczone są żółtą gwiazdką, ponieważ jest to płatna wersja Premium.

Czas na plakat interaktywny lub infografiki w poziomie lub w pionie

Po zalogowaniu na swoje konto w Genial.ly, na pulpicie głównym wybierz przycisk: *Create genial.ly* (twórz genialnie) i zakładkę: *Interactive image* (interaktywny obraz) lub *Horizontal infographic/vertical infographic*. Gdy wybrałeś plakat, naciśnij: *Create interactive image* (utwórz interaktywny obraz), aby załadować obraz, który chcesz edytować. Masz trzy dostępne możliwości: pobrać go z komputera, wczytać link odsyłający do obrazu z wolną licencją lub wyszukać obraz w zasobach aplikacji. Dokonany wybór zaakceptuj przyciskiem: *Accept*. Zdjęcie stanie się tłem plaka-

tu – możesz już dokonać jego edycji. Zapoznaj się z menu górnym i bocznym. Każda ikonka kryje w sobie wiele możliwości. Kiedy nadasz tytuł swojemu projektowi, w polu obok napisu: *Draft* (wersja robocza), wszytkie naniesione zmiany będą zapisywane automatycznie. Każda czynność jest odwracalna dzięki strzałce oznaczającej: cofnij. Na obrazie umieść interaktywne elementy skierowane do stron internetowych, tekstów, materiałów multimedialnych. Do każdego elementu dodanego do plakatu lub infografiki, np. kształtu, tekstu, obrazu, możemy dodać animację. Zawsze możesz podejrzeć swoje dzieło, klikając w ikonkę oka w prawym górnym rogu. Wróć do edycji, klikając: *Edit*. Ta funkcja pozwala kontrolować efekty pracy jeszcze przed opublikowaniem. Infografiki mogą mieć dowolną liczbę stron. Za pomocą opcji: *Add page* (dodaj stronę) dodajesz szablon nowej strony. Infografiki lub plakaty publikujesz, klikając na napis: *All set* (wszystko gotowe). Po zapisaniu projektu możesz pobrać do niego link na swoim koncie w zakładce: *My Creations* (moje projekty) – opcja: *Share*.

Trzeci stopień wtajemniczenia – quizy

W zasobach kafelkowego pulpitu głównego szukaj odpowiedni szablon quizu, otwierając zakładki: *Learning experience* (doświadczenie płynące z nauki), *Gamification* (grywalizacja). Potwierdź wybór odpowiedniego szablonu przyciskiem: *Use this template* (użyj tego szablonu). Na pierwszej stronie wpisz nazwę quizu. Edytuj kolorystykę napisów, wielkość tekstu, kolor tła i inne elementy za pomocą narzędzi w panelu po lewej stronie ekranu oraz w górnym pasku. Na kolejnym

slajdzie przy pierwszym pytaniu wpisz jego treść oraz uzupełnij pola: *Incorrect answer* (nieprawidłowa odpowiedź), *Correct answer* (prawidłowa odpowiedź). Kolejne pytania i odpowiedzi edytuj w taki sam sposób. Do quizu możesz dodawać nowe pytania poprzez skopiowanie całego slajdu z zakładki *Pages* (strony). W tym celu wybieramy: *Copy*. Skopiowany slajd możesz przeciągnąć w dół i umieścić jako ostatni lub przedostatni. Nowym slajdom ustaw interaktywność przy właściwej odpowiedzi. Przy polu z prawidłową odpowiedzią, wybierz funkcję interaktywności: *Go to page* (idź do strony) i zaznacz stronę, do której ma nas odesłać aplikacja. Gotowy quiz zapisujemy funkcją *All set*, zaś funkcją *Share* umożliwiamy skopiowanie linku do gotowego projektu i udostępnienie go uczniom lub nauczycielom.

Wstęp do budowania więzi z Genial.ly za nami, ale to nie koniec, gdyż Genial.ly jest niewyczerpaną skarbnicą narzędzi do realizacji marzeń edukacyjnych. Bez względu na poziom zaawansowania każdy znajdzie w Genial.ly coś dla siebie. Zainteresowanym, którzy chcą doskonalić się w obsłudze tego narzędzia, życzę kreatywności i zachęcam do samorozwoju. W sieci można znaleźć wiele tutoriali pokazujących krok po kroku, jak poruszać się w aplikacji. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach oferuje szkolenia e-learningowe, które w praktycznej formie pozwalają poznać bliżej tę fascynującą pomoc edukacyjną. Czas, by wybrać się na ryby, bo wędkę już mamy.

Iwona Gralec

doradca metodyczny ŚCDN w Kielcach

Filmowo na zdalnych!

Poznaj – zrozum – pokochaj film. Nagrywaj filmy swoim smartfonem i montuj materiał. Potem – doświadczysz olśnienia...

Odkryjesz, że jesteś gotowy do tego, aby wykorzystać film na własnej lekcji. Tym razem jednak nie pochodzi on z popularnego w sieci kanału. To wyjątkowy obraz filmowy. Powstał w twojej głowie, do konkretnego tematu lekcji, realizuje ściśle określone cele, ty jesteś w nim narratorem i przewodnikiem. To film, który następnie własnoręcznie nagrałeś i z rozmysłem zmontowałeś.

Właśnie znajdujesz się na ścieżce swobody technologicznej, na którą wyszedłeś z meandrów obaw, poszukiwań, eksperymentów, prób i błędów popelnionych w poszukiwaniu cyfrowej biegłości. Droga do tego momentu była nierzadko trudna i długa. Doceniasz swój twórczy trud tym bardziej, że odbiorcy i recenzenci twoich nauczycielskich działań – cyfrowi tubyłcy – to technologiczni erudyci, a kultura obrazu to ich naturalne środowisko. Nie boją się mediów. Niejednokrotnie tworzą własne produkcje, ciągle poszukują nowych cyfrowych narzędzi, których uczą się sami, natomiast media społecznościowe wykorzystują do komunikacji, współpracy, dystrybucji własnych wytworów i... istnienia w ogóle.

Zatem... Po raz pierwszy tworzysz swój własny komunikat filmowy. Nagrywasz przy użyciu smartfona dziesięciominutową lekcję – webinarium, wideo podcast, montujesz w InShotcie, publikujesz na swoim kanale YouTube, a link udostępniasz na

szkolnej platformie do nauki zdalnej. Zadanie, które kiedyś wydawało się nie do osiągnięcia, okazuje się dziecinnie proste. Myślałeś, że aby nagrać film do lekcji, potrzebny jest drogi sprzęt. Przekonałeś się, że to nie sprzęt tworzy film, ale twoja wiedza o filmie, własnym smartfonie i odpowiednich aplikacjach.

Nagrywasz drugą lekcję, np. filmowy instruktaż. Już z mniejszymi obawami o własny wygląd, tembr głosu. Czujesz, że jesteś na właściwej drodze. Montujesz kilka ujęć, w których pokazujesz uczniom, jak zrobić, powiedzmy, papierowy witraż. Tym razem nie straciłeś dwóch godzin w poszukiwaniu właściwego tutorialu, bo nagranie i wykonanie własnego zajęło ci raptem pół godziny.

Tymczasem dowiadujesz się, czym jest *screencasting*. Z pomocą aplikacji nagrywasz *screencast*, dodając do niego własny komentarz głosowy, a następnie włączasz materiał do kolejnej lekcji tym razem prowadzonej przy użyciu popularnej platformy Teams lub Zoom. Ze zdumieniem stwierdzasz, że twój tablet czy telefon ma wbudowane narzędzie do nagrywania ekranu, a aplikacja niekoniecznie była ci potrzebna. Z każdym kolejnym krokiem odkrywasz potencjał filmu i... smartfona, szczególnie teraz, w sytuacji edukacji zdalnej. Dochodzisz do wniosku, że jest bardzo wygodnym, wszechstronnym i atrakcyjnym narzędziem przekazywania uczniom wiedzy o świecie.

Zaczynasz szukać inspiracji i aplikacji, które pozwolą Ci poszerzyć formy twojej nauczycielskiej narracji, wyjść z roli „gadającej głowy”, a uczniów zaangażować do współpracy. Z morza dobrych rad i aplikacji wybierasz, np.: EdPuzzle, Flipgrid i Nearpod – edukacyjne comba, które twoje materiały do lekcji, w tym także filmy lub obrazy znalezione w Internecie, przekształcają w interaktywne cuda. Od klasowej dyskusji, inicjowanej pytaniem zadaniem przy pomocy filmu, po filmowe odpowiedzi uczniów, filmy w EdPuzzle, które możesz ciąć, dołączając do nich własne pytania i komentarze wymagające zaangażowania uczniów i udzielenia przez nich natychmiastowej odpowiedzi, dodawanie i rozwiązywanie quizów, po tworzenie nowoczesnych filmowych prezentacji, innych niż w PowerPoint. Odkrywasz gadające zdjęcia w ChatterPix, które po odpowiednim zremiksowaniu obrazu, połączeniu zdjęć i głosu, tworząc zabawne animacje, mogą zachęcić uczniów do kreatywnego wypowiedzenia się na określony temat, ułożenia opowieści czy stworzenia minispektaklu.

W poszukiwaniu filmowych inspiracji odkrywasz aplikację ArtSteps. Projektujesz własną wirtualną galerię w trójwymiarowej rzeczywistości, możesz w jej środowisku umieścić różne rodzaje informacji z każdej dziedziny. Po zapisaniu pracy i otworzeniu galerii oglądasz ruchomy obraz w 3D i masz wrażenie, jakbyś chodził po najpiękniejszej

Uczestnicy warsztatów „Nakreć film!”. Fot. M. Głębocka

Izabela Kaleta podczas spotkania z nauczycielami. Fot. M. Głębocka

galerii świata. Jej zwiedzanie proponujesz uczniom podczas odwróconej lekcji. Potem wpadasz na pomysł, że wirtualną galerię będą tworzyć również twoi podopieczni, co więcej, mogą także filmować, bo nie ma nic cenniejszego, niż samodzielnie tworzone pomoce naukowe.

Najpierw w filmowy sposób przeprowadzasz lekcje z języka filmu. Wiesz z doświadczenia, jak pomagającym, ale też kreatywnym narzędziem jest film, a materiał filmowy wykonany do lekcji przez uczniów to nie tylko rejestracja jakiejś rzeczywistości, to również jej interpretacja. Jednak, aby interpretować, trzeba wiedzieć, jak to robić. Prezentujesz uczniom narzędzia filmowe, wyznaczając też tematykę ich filmu. Tym samym odbywa się nie tylko edukacja z zakresu treści programowych danego przedmiotu, ale także edukacja filmowa, nawet audiowizualna poprzez film i do filmu, nabierając nowych odcieni.

Pewnego dnia rezygnujesz z zadania im kolejnej pisemnej pracy. Proponujesz wypowiedź wideo, którą mogą przesłać ci na twoje konto w Messenger, Teams, Nearpod, Flipgrid, EdPuzzle lub pocztą e-mail. Oglądasz, słuchasz, w ten sam

sposób udzielasz informacji zwrotnej. Pojawia się u ciebie refleksja, że większość działań, które podejmowałeś z uczniami w tzw. realu przed pandemią, możesz przetransformować na działania w modelu zdalnym z użyciem narzędzi wideo, począwszy od krótkich uczniowskich wypowiedzi na określony temat, poprzez nagrywanie rozmaitych wypowiedzi, tutoriali, udzielanie obustronnej informacji zwrotnej, filmowanie tzw. apeli, newsów z wydarzeń szkolnych i klasowych, życzeń umieszczanych na FB szkoły, booktrailerów, zapisów doświadczeń i obserwacji, trailerów i spektakli filmowanych smartfonami w warunkach domowych, ćwiczeń fizycznych, a nawet zabaw integracyjnych z użyciem filmowych narzędzi Tic Toca, Snapchata czy Instagrama na godzinie z wychowawcą.

Dochodzisz do wniosku, że w różnych dyscyplinach naukowych jest wiele aktywności edukacyjnych, które mogą przyjąć formę i być realizowane przez ciebie i uczniów pod twoją opieką. Ogranicza was tak naprawdę tylko własna wyobraźnia. Od prostych animacji poklatkowych tworzonych na podstawie bajek, możliwych do wykonania w warunkach domowych już z dziećmi w wieku przedszkolnym, po animacje edukacyjne

tworzone w PowToon czy filmy przekształcone w komiksy, użyte podczas lekcji w starszych klasach. Z ogromu cyfrowych zasobów absolutnym hitem stają się możliwości aplikacji wykorzystujących tryby VR i AR, których funkcję i nieograniczony zasięg tematyczny odkryłeś niedawno i wciąż odkrywasz z każdym kolejnym wejściem do Sklepu Google Play lub App Store i przystawieniem do oczu okularów – pudełka (Google Cardboard 3D Glasses), zakupionych na Allegro po osiem złotych sztuka.

Na razie tylko u ciebie w domu ożywają postaci z dziecięcych bajek, a na stół wskakuje *tyrannosaurus rex*. Potem zwiedzasz odległe miejsca na świecie w Google Expedition AR, Google Arts & Culture, dziękując za „świat piękny i bardzo różny”, po czym wchodzisz do wnętrza pletwala błękitnego albo dotykasz gwiazd. Na razie tylko ty zanurzasz się w wirtualnym obrazie, doświadczając uczucia immersji, a twoja wyobraźnia pracuje na najwyższych obrotach. Ale już myśli niespokojnie kłębią się, jak to doświadczenie przenieść do wirtualnej klasy...

Izabela Kaleta
konsultantka ŚCDN w Kielcach

LEKCJE DWUJĘZYCZNE nie tylko zdalnie

Dzisiejsza rzeczywistość stawia przed młodymi ludźmi coraz to nowe wyzwania. Globalizacja i cyfryzacja nakładają na obywateli XXI w. obowiązek nieustannego doskonalenia kompetencji kluczowych, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności informatycznych oraz komunikacji w językach obcych. Mając na uwadze dynamikę oraz potrzeby dzisiejszego rynku pracy, wiele szkół zdecydowało się na przygotowanie swoich uczniów do wejścia w dorosłe życie poprzez implementację rozwiązań dwujęzycznych zarówno na poziomie innowacji pedagogicznych, jak i w aspekcie formalno-prawnym.

Go to oznacza?

Jakie ma znaczenie dla edukacji?

Jeszcze pięć lat temu województwo świętokrzyskie było jedyną białą plamą na krajowej mapie dwujęzyczności. Powodowało to obawę, że nasze szkoły nie zapewniają absolwentom równych szans w konkurencji z młodzieżą, która uczęszcza do placówek z oddziałami dwujęzycznymi. Nierzadko młodzież zdolna, kreatywna i z pasjami szukała dla siebie miejsca w szkołach z oddziałami dwujęzycznymi, znajdujących się na terenach ościennych województw. Po latach starań świętokrzyska edukacja stała się edukacją na miarę XXI w. Oznacza to, że młody, dynamiczny, ambitny człowiek z terenu województwa świętokrzyskiego jest wyposażony w umiejętność swobodnego komunikowania się w języku obcym. Młody Europejczyk potrafi wyrażać siebie, mówiąc o zainteresowaniach i wykształceniu, używając fachowej terminologii w języku obcym bez względu na to, gdzie znajdzie swoje miejsce.

Dla wielu nauczycieli praca w oddziale dwujęzycznym to wyzwanie, jednak są wśród nas pasjonaci, którzy, pomimo stabilizacji zawodowej, posta-

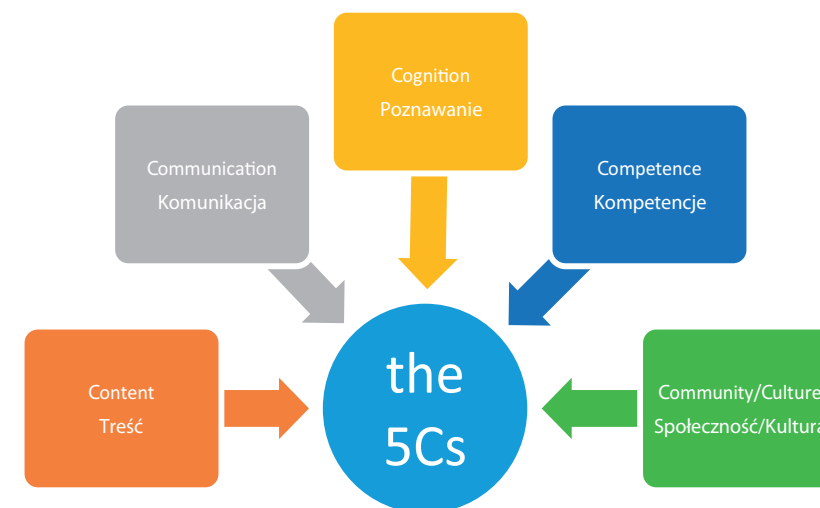
Jeden język ustawia Cię
w korytarzu życia.
Dwa języki otwierają każde drzwi
po drodze.
F. Smith

nawiają opuścić strefę komfortu i otworzyć się na nowe, mając świadomość, że zadaniem każdego nauczyciela jest dostosowywanie się do dynamicznej rzeczywistości – a nie odwrotnie!

Jak skonstruować dobrą lekcję dwujęzyczną?

To pytanie zadawaliśmy sobie niejednokrotnie na szkoleniach organizowanych w ramach projektu Nauczanie Dwujęzyczne. Po kilku latach intensywnego współpracy nauczycieli konsultantów z uczestnikami szkoleń udało się wypracować schemat 5C oraz stworzyć model zajęć dwujęzycznych. Entuzjazm i wytrwałość nauczycieli praktyków pozwoliły zbudować solidne filary świętokrzyskiej szkoły dwujęzycznej.

Dynamika wydarzeń i trudna sytuacja globalna podyktowana pojawieniem się wirusa wywołującego chorobę COVID-19 zobligowała nauczycieli do podjęcia kolejnego wyzwania, które okazało się równie zaskakujące jak dwujęzyczność – zdalnego nauczania. Wielu, jeśli nie wszyscy, zastanawiało się, czym jest zdalne nauczanie i jakie należy przyjąć zasady w jego realizacji. Chcąc wesprzeć nauczycieli w zrozumieniu istoty i założeń tak organizowanej edukacji, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach przygotowało serię szkoleń w formie webinarów oraz kursów blended learningowych. Wśród nich znalazły się następujące propozycje: „Szkolne Inkubatory Dwujęzyczności – klasy VII–VIII szkół podstawowych oraz szkoły ponadpodstawowe”,

Schemat 5C wyznacza zasady poprawnego konstruowania lekcji dwujęzycznej

„Zdalne nauczanie – język angielski”, „Oceniać i doceniać – wyzwania zdalnego nauczania na lekcjach języka angielskiego”, „Motywowanie do nauki oraz kreatywne nauczanie języka angielskiego uczniów klas VII–VIII szkół podstawowych oraz wszystkich klas szkół ponadpodstawowych w zdalnym nauczaniu”.

Jak połączyć „nową” dwujęzyczność z „nowym” zdalnym nauczaniem?

Pasja, kreatywność oraz poczucie odpowiedzialności za przyszłość swoich podopiecznych zmobilizowały nauczycieli oddziałów dwujęzycznych do szukania nowych rozwiązań umożliwiających pełniejszą realizację zdalnej lekcji dwujęzycznej.

Jak wyglądała zdalna praca nauczycieli w klasach dwujęzycznych?

Autorskie karty pracy przygotowane w języku obcym, zgodnie z założeniami podstawy programowej danego przedmiotu, jak również otwarte zasoby internetowe, stanowiły podstawę działań wielu nauczycieli pracujących w oddziałach dwujęzycznych. Wirtualne zajęcia organizowane za pomocą komunikatorów, takich jak: Messenger, Zoom, Teams, pozwalały budować relacje w zespołach klasowych, indywidualizować proces uczenia się, wyjaśniać trudności, które napotykali uczniowie. Wykorzystanie lekcji odwróconej – *flipped classroom*, umożliwiło nauczycielom przysyłanie uczniom netografii z krótkimi filmami lub tekstami w języku angielskim czy niemieckim, z prośbą o udzielenie odpowiedzi na listę załączonych pytań. Podczas lekcji online uczniowie, w oparciu o zgromadzone informacje, omawiali określone zagadnienia. Wśród pomysłów na zdalną realizację zajęć dwujęzycznych znalazła się również metoda projektu czy WebQuest – „WebQuest to odmienna metody projektowej, w której wykorzystuje się wiedzę zdobytą na podstawie zasobów Internetu. Nie chodzi tu jednak o skopiowanie znalezionych w sieci informacji. Uczniowie mają bowiem za zadanie rozwiązać pewien problem. W tym celu muszą nie tylko znaleźć w Internecie potrzebne informacje, ale przede wszystkim odpowiednio je przetworzyć, czyli poddać ocenie, uporządkować, sklasyfikować i przekształcić. [...] Kończącym etapem WebQuestu, podobnie jak każdego innego projektu, jest publiczna prezentacja efektów pracy”¹.

Nie sposób w jednym krótkim tekście omówić wszystkie możliwości realizacji zajęć dwujęzycznych w formie zdalnej, a tym bardziej przedstawić ich praktyczny wymiar. Jedno jest pewne: zdalnie też może być fajnie!

Izabela Krzak-Borkowska
konsultantka ŚCDN w Kielcach

¹ Za: Metoda WebQuest – przyjazny mózgowi i skuteczny sposób nauczania [online:] <https://szkola-podstawowa.edu.pl/metoda-webquest/> (dostęp: 19 października 2020).

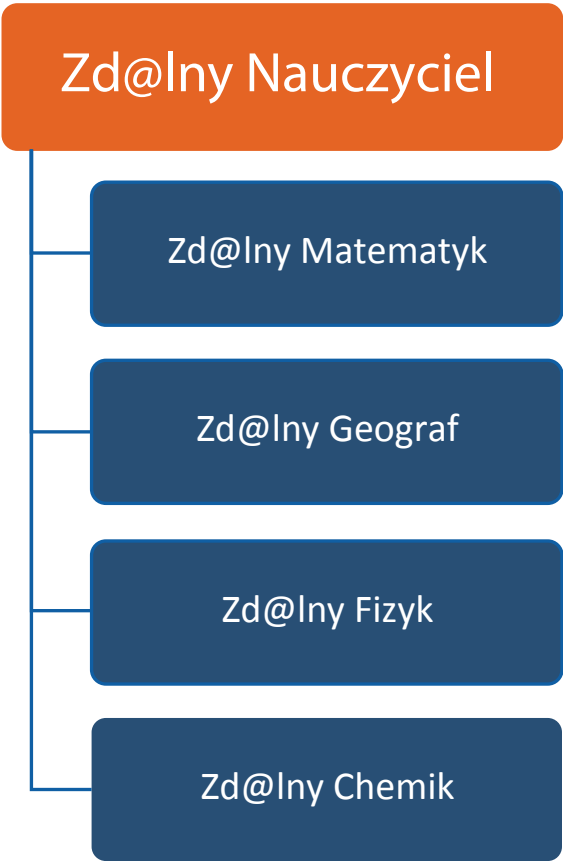
ZD@LNY NAUCZYCIEL

Jak prowadzić interesujące lekcje zdalne?

Celem realizowanego projektu Zd@lNy Nauczyciel jest kompleksowe przygotowanie do organizacji i prowadzenia zajęć dydaktycznych w formie zdalnego nauczania. Projekt adresowany jest do nauczycieli: matematyki, geografii, fizyki i chemii wszystkich typów szkół pragnących uporządkować i udoskonalic swoje umiejętności w zakresie organizacji i prowadzenia zdalnego nauczania. Projekt zakłada także wykorzystanie doświadczeń nauczycieli z okresu pandemii koronawirusa w prowadzeniu stacjonarnych zajęć z uczniami.

Projekt Zd@lNy Nauczyciel kierowany jest przede wszystkim do nauczycieli pracujących w szkołach posiadających dostęp do usługi Office 365 dla Edukacji. Nauczyciele, którzy w szkole nie mają dostępu do wspomnianej usługi, a chcieliby nabyć umiejętność pracy w aplikacji Microsoft Teams, również mogą zgłosić swój akces uczestnictwa w projekcie.

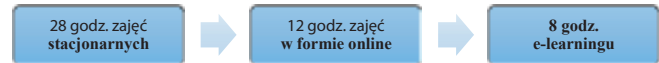
Szkolenia w ramach projektu prowadzone są w czterech grupach: Zd@lNy Matematyk, Zd@lNy Geograf, Zd@lNy Fizyk, Zd@lNy Chemik. Treści kształcenia zostały dobrane w taki sposób, aby nauczyciele uczestniczący w nich nabyli szerokie i kompleksowe doświadczenie w prowadzeniu zdalnego nauczania w ramach przedmiotu oraz umiejętności wykorzystania zaproponowanych narzędzi w edukacji stacjonarnej.

- Treści szkolenia obejmują następujące zagadnienia:**
- Moduł I to wprowadzenie do metodyki zdalnego nauczania; komunikacja podczas zdalnego nauczania; ocenianie uczniów w czasie zdalnego nauczania ze szczególnym zwróceniem uwagi na znaczenie informacji zwrotnej oraz samooceny ucznia w procesie nauczania, realizowanego zarówno w formie zdalnej, jak i stacjonarnej.

- Moduł II to wprowadzenie do pracy z uczniami w aplikacji Microsoft Teams, ze zwróceniem uwagi na różne możliwości udostępniania materiałów dydaktycznych uczniom.
- Moduł III dostarcza informacji, jak na żywo przeprowadzić lekcję w aplikacji Microsoft Teams, co robić, gdy uczeń nagrywa lub przeszkadza w lekcji online.
- Moduł IV to tworzenie testów i testowanie uczniów za pomocą aplikacji Microsoft Forms.
- Moduł V wzbogaca wiedzę o tym, jak wykorzystać podczas zajęć stacjonarnych i zdalnej pracy z uczniami zadania w aplikacji Microsoft Teams, uczy projektowania różnych typów zadań dla uczniów wraz z autorskimi kryteriami oceny.
- Moduł VI dostarcza umiejętności, jak wykorzystać podczas stacjonarnej i zdalnej pracy z uczniami Notes zajęć dostępny w aplikacji Microsoft Teams, wskazuje możliwości realizacji projektu przedmiotowego z wykorzystaniem sekcji *Collaboration Space*.
- Moduł VII wykorzystuje wirtualne tablice do projektowania zdalnego nauczania oraz realizacji zajęć stacjonarnych, podpowiada możliwości wykorzystania wirtualnych tablic Padlet i Lino na zdalnych i stacjonarnych lekcjach.
- Moduł VIII uczy wykorzystania wirtualnych tablic współdzielonych z uczniami podczas lekcji prowadzonej online oraz technicznych możliwości różnych wirtualnych tablic, które można wykorzystać podczas lekcji prowadzonych online.
- Moduł IX wykorzystuje aplikację Flipgrid w pracy stacjonarnej i zdalnej z uczniami, m.in. pomysły na pracę zespołową uczniów.
- Moduł X to nauka tworzenia interaktywnych e-zasobów uatrakcyjnających stacjonarne i zdalne lekcje, ćwiczenia praktyczne w zarządzaniu klasami i zasobami Learning Apps oraz wprowadzanie komentarzy i pytań do filmów pobranych z You Tube'a w aplikacji Learning Apps.

Szkolenia dla każdej grupy obejmują 48 godzin dydaktycznych

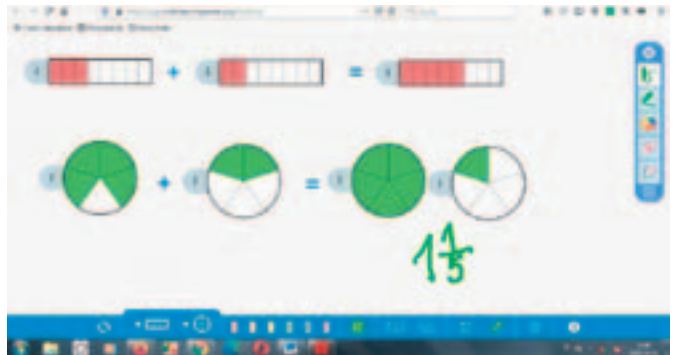

- Uczestnictwo w szkoleniach organizowanych w ramach projektu Zd@lNy N@uczyciel przyczyni się do wzbogacenia warsztatu metodycznego każdego nauczyciela w zakresie:
- podstawowej wiedzy z metodyki zdalnego nauczania i zdalnego oceniania;
 - umiejętności organizacji współpracy zespołu klasowego w aplikacji Microsoft Teams;
 - pracy w grupach w aplikacji Microsoft Teams;
 - przeprowadzenia lekcji w formie wideokonferencji z wykorzystaniem wirtualnych tablic Padlet i Lino współdzielonych z uczniami;
 - realizacji przykładowych projektów przedmiotowych i interdyscyplinarnych z wykorzystaniem sekcji *Collaboration Space* w Notesie zajęć w aplikacji Microsoft Teams;
 - wykorzystania możliwości aplikacji Flipgrid, Learning Apps do uatrakcyjnienia procesu dydaktycznego w pracy stacjonarnej i zdalnej z uczniami, a aplikacji Microsoft Forms do testowania uczniów;
 - opanowania umiejętności określania mocnych i słabych stron prowadzonego przez siebie zdalnego nauczania.

- Kierownikiem projektu jest konsultantka Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, Mariola Kosztolowicz. Zajęcia przeprowadzą kierownicy poszczególnych ścieżek przedmiotowych:
- Zd@lNy Matematyk – Mariola Kosztolowicz,
 - Zd@lNy Geograf – Ewa Kwiecień,
 - Zd@lNy Fizyk – Małgorzata Grzegorzcyk,
 - Zd@lNy Chemik – Anna Matalowska.

Zd@lNy Matematyk

Moduł Zd@lNy Matematyk zakłada prezentację możliwości wykorzystania wirtualnych tablic współdzielonych z uczniami podczas wideolekcji, a udostępnianych poprzez link. Korzystając z aplikacji BitPaper, nauczyciel może przywołać do tablicy ucznia, który w czasie rzeczywistym rozwiązuje zadanie lub przykład na tablicy, zaś pozostali uczniowie śledzą czynności kolegi. Prowadzący na bieżąco koryguje ewentualne błędy popełniane przez ucznia. Oprócz tablicy BitPaper prezentowanych jest również kilka innych aplikacji pełniących rolę matematycznych tablic, które sprzyjają umieszczaniu i wyjaśnianiu różnych zagadnień nie tylko podczas zajęć zdalnych. Łatwym sposobem wprowadzania działań na ułamkach zwykłych może być aplikacja Fractions.

Aplikacja Fractions. Fot. M. Kosztolowicz

Zd@lNy Geograf

Ciekawą propozycją jest wykorzystanie wirtualnej tablicy Lino do opracowania zdalnej lekcji geografii. Wcześniej uczeń otrzymuje link: <http://linoit.com/users/Nauczyciel123/canvas/Obiekty%20w%20Polsce%20-%20UNE-SCO>. Na tablicy widzi wszystkie zgromadzone informacje o lekcji: temat, cel, kryteria sukcesu, zadania dla ucznia. Bardzo ważne jest, aby pokazać kolejność wykonywania zadań. Zaprezentowany scenariusz zawiera linki do filmu oraz informacji wprowadzających w tematykę lekcji. Po zapoznaniu się z materiałami uczeń wykonuje interaktywne ćwiczenie, samodzielnie tworzy notatkę, dokonuje samooceny.

Przykład zdalnej lekcji geografii z wykorzystaniem wirtualnej tablicy Lino. Fot. E. Kwiecień

Zd@lNy Fizyk

W dobie nauczania zdalnego niezwykle ważne jest stwarzanie uczniom warunków do współpracy w zespole i włączanie ich w aktywności, które pozwalają na maksymalne osiągnięcie założonych celów. Obok zamieszczonego propozycję interdyscyplinarnego zadania polegającego na rzeczywistej interakcji i współdzieleniu prezentacji przez zespół uczniów. Zadanie realizowane jest w aplikacji Microsoft Teams. Uczniowie wykonują je wg zamieszczonej instrukcji. Otrzymują do uzupełnienia szablon, który prowadzi ich krok po kroku, a także przykład netografii. Zadanie zakłada również pracę indywidualną i publikację wybranych wspólnie zdjęć swoich prac na temat złudzeń optycznych. Efekty działań uczniowie prezentują wspólnie na zajęciach.

Instrukcja dla uczniów. Fot. M. Grzegorzcyk

Zd@lNy Chemik

Przeprowadzenie zdalnej lekcji chemii metodą odwróconej klasy to propozycja ciekawa. Nauczyciel przygotowuje pakiet startowy z najważniejszymi materiałami dotyczącymi następnej lekcji, wykorzystując wirtualną tablicę Padlet, i udostępnia uczniom, podając link: <https://padlet.com/annamatalowska/nk8dazxwprdsfg0f>. Etap ten jest niesłychanie ważny – nauczyciel tak musi dobrać materiał dla uczniów, aby ułatwić im samodzielne przyswojenie treści tradycyjnie podawanych w klasie. Uczniowie przed lekcją indywidualnie zapoznają się z nowym materiałem. Robią to we własnym tempie, na własnych zasadach, w taki sposób, jaki lubią. Przejmują odpowiedzialność za proces zdobywania wiedzy. Najlepiej przeznaczyć na to od trzech do pięciu dni. Podczas lekcji następuje ugruntowanie, uporządkowanie wiedzy zdobytej w toku samodzielnej nauki w domu, jest czas na zadawanie pytań, praktyczne, angażujące i nietypowe ćwiczenia, przekazanie uczniom informacji zwrotnej. Odwrócone nauczanie wymaga obustronnego, uczniowsko-nauczycielskiego zaufania. Prowadzący staje się przewodnikiem, partnerem i inspiratorem ucznia.

Wprowadzenie do lekcji chemii z wykorzystaniem wirtualnej tablicy Padlet. Fot. A. Matalowska

Małgorzata Grzegorzcyk
Mariola Kosztolowicz
Ewa Kwiecień
Anna Matalowska
konsultantki ŚCDN w Kielcach

HYBRYDA w trampkach

Biegniemy, biegniemy i nagle stop. Ani kroku dalej! Siła zaciągniętego hamulca rzuciła nas na szyby komputerowych ekranów i wbiła jeszcze głębiej w już i tak wygniecione fotele. Hamulcowym okazał się niewidoczny gołym okiem wirus, który w mikroskopowym okularze przypomina niewinną piłeczkę. Uważaj, zabawa nią może skończyć się śmiercią!

Zamknięte szkoły, kluby, restauracje. Podskórnie wyczuwalny niepokój. To marzec 2020 r. w Polsce, w Europie i na świecie. Zaskoczeni izolujemy się wszyscy od wszystkich, zakładamy maseczki i wyglądające jak oreż przyłbice. Niechcący tworzymy dodatkową barierę odgradzającą nas nie tylko od przyjaciół i znajomych, ale również od najbliższych. Dwutygodniowy całkowity lockdown zaczyna przepoczwarzać się w e-rutynę. Coraz sprawniej poruszamy się po rozpiętej nad całym światem sieci. Dzięki niej trafiamy do naszych szkół i uczniów.

Podjęte przez nauczycieli pierwsze próby pracy zdalnej oparły się na błyskawicznie zaadaptowanych do potrzeb dydaktyki komunikatorach i platformach, takich jak: Skype, Zoom, Teams, Discord, Google Classroom i innych. Ta szybka edukacja okupiona została niezliczoną liczbą godzin spędzonych ze wzrokiem utkwionym w monitorach.

A co z wychowaniem fizycznym?

Jak prowadzić zajęcia ruchowe przez Internet? Tak, tak, zauważyliśmy tę troskę i te wątpliwości w rozmowach z najbliższymi i z kolegami z pracy. Ten wyczuwalny, nawet przez szybę monitorów, lekki uśmieszek, a może w niektórych momentach faktyczne zainteresowanie, uruchomiły w nas, jak się później okazało, w miarę skuteczny sposób współpracy z uczniami. Z głównych przeciwników zaangażowania uczniów w gry komputerowe, a nie w zajęcia siatkówki czy koszykówki, staliśmy się nagle oratorami wykorzystania nowo-

czesnych technologii, a smartfon okazał się zastąpiony. Rozdarcie dylematem – ruch czy bezruch, teoria (np. edukacja zdrowotna) czy zadania ruchowe – przystąpiliśmy do układania scenariuszy naszych lekcji.

Na własną rękę zaczęliśmy rozgryzać temat. Od przesyłania uczniom prostych wskazówek, na przykład: jak wygląda ergonomia pracy przy komputerze, jak ważne jest wietrzenie pokoju czy zestawy ćwiczeń możliwych do wykonania nawet w najmniejszym pomieszczeniu, poprzez filmy instruktażowe z serwisu YouTube do lekcji online. I tak też online zakończył się ubiegły rok szkolny.

Tegoroczna propozycja wsparcia metodycznego nauczycieli wychowania fizycznego oraz nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej prowadzących zajęcia wychowania fizycznego w klasach młodszych opiera się na hybrydowym modelu współpracy. Nasze szkolenia zawierają zarówno część e-learningową, jak i praktyczną. Pomału zmierzamy do tego, aby wypracować model doskonalenia nauczycieli wychowania fizycznego w oparciu o teoretyczne szkolenie online. Praktyki, na szczęście, nie zastąpimy filmami z YouTube'a. Myślę, że taka synergia będzie adekwatna do obecnych czasów i warunków, w jakich przyszło nam się dokształcać.

Na początek przeprowadziliśmy webinaria skoncentrowane na metodyce przygotowywania lekcji online. Musieliśmy dokonać weryfikacji dotychczas stosowanego programu nauczania tak,

by dostosować go do wybranej metody kształcenia na odległość. Po drugie należało zmodyfikować przedmiotowy system oceniania, aby ustalić, w jaki sposób będzie monitorowana i sprawdzana wiedza ucznia oraz jego postępy w nauce i jaka będzie forma dokumentacji pracy na zdalnej lekcji oraz rozwiązanych przez ucznia zadań, np. odpowiedź ustna – na czacie, karta pracy, praca pisemna, zdjęcia, prezentacje, album, plakat, referat, filmy. No i wreszcie, za pomocą jakiego komunikatora będą przesyłane zadania dla ucznia – dziennik elektroniczny, poczta e-mail, Messenger, aplikacja Teams lub inny sposób.

Nie ma kształcenia ani tym bardziej wychowania, jeśli nie istnieją prawidłowe relacje pomiędzy nauczycielem a uczniami. Praca zdalna to wielka próba dla potwierdzenia ich wartości. Szczególnie nasz przedmiot oparty o zdalną współpracę wymaga zwiększonej dawki zaufania z obu stron. Samodzielna praca nad sobą, a w tym przypadku praca nad własnym ciałem, musi być racjonalnie sterowana, dostosowana do możliwości poszczególnych uczniów, jak i nieść w sobie odpowiednią dawkę wiedzy, umiejętności i motywacji.

Dla nauczycieli wychowania fizycznego, już w 2017 r. przy okazji realizacji programu WF 21, uruchomiliśmy platformę e-learningową e-Magazynek WF 21, a od tego roku Sieć Kreatywnych Nauczycieli Wychowania Fizycznego. Na platformach dyskutujemy o naszych problemach, dzielimy się doświadczeniami, a przede wszystkim zamieszczamy materiały wspomagające nauczycieli wychowania fizycznego w pracy z dziećmi i młodzieżą.

I choć stwierdzenie „wychowanie fizyczne online” brzmi jak oksymoron, celem, jaki przyświeca nam w kreowaniu metod doskonalenia nauczycieli wychowania fizycznego, jest takie wykorzystanie nowoczesnych technologii, by pełniły one rolę wspomagającą w pracy nauczyciela i realizacji zadań szkoły, nie tylko w czasie pandemii, ale również później, kiedy maseczki będą używane jedynie przez chirurgów w czasie operacji.

Drodzy Nauczyciele wychowania fizycznego, jesteśmy na początku drogi, dlatego wspieramy się wzajemnie w naszych działaniach i dzielimy swym doświadczeniem, zwłaszcza z tymi, dla których sieciowy surfing grozi zanurzeniem się w głębokiej wodzie.

Tomasz Kościak
konsultant ŚCDN w Kielcach

Zdalne lekcje wychowania fizycznego przestrzeń rozwijania kompetencji proinnowacyjnych zdefiniowanych przez J. Fazlagicia. Autorka M. Jas

JAK PRACOWAĆ ZDALNIE

z dziećmi z klas I–III szkół podstawowych?

Mając na uwadze doświadczenia z edukacji zdalnej z wiosny 2020 r., wiemy już, że planowanie i realizacja nauczania online najmłodszych uczniów przebiega w nieco odmienny sposób niż to ma miejsce w przypadku młodzieży klas starszych. Konieczność zaangażowania rodziców jest niewątpliwie bardzo ważnym elementem z racji wieku dzieci.

Fot. pixabay.com

Istotną okazuje się kreatywność nauczyciela w organizowaniu środowiska uczenia się w domu, komunikacja z uczniem i rodzicem. Sposób sformułowania podstawy programowej na trzy lata edukacji bez podziału na klasy pozwala na większą elastyczność w zakresie doboru treści i metod, tempa ich realizacji oraz wykorzystania różnych zasobów. To wspaniała okazja, by sprawdzić siebie i dzieci w edukacji bez podręcznika, zachęcić uczniów do eksplorowania we własnych czterech kątach, generowania pomysłów. Jeśli nauczyciel decyduje się na pracę z podręcznikiem, to warto do wybranego tekstu i zadania z karty pracy dołączyć inne aktywności.

Dzieci w nowej sytuacji są mniej zainteresowane pisanem zdań czy wypełnianiem kart pracy, natomiast oczekują odpowiedzi na wiele pytań. W domu rodzice w sposób naturalny bawią się z nimi i każda gra, rozmowa, wspólne oglądanie filmu to formy wspierające rozwój młodego człowieka. Czas, w którym dziecko nie chodzi do szkoły, można wykorzystać na to, aby stało się ono bardziej samodzielne, lepiej zorganizowane, odpowiedzialne.

Dziecko najlepiej rozwija się, kiedy uczestniczy w procesie nadawania znaczeń czynnościom, które wykonuje. Wynika to z naturalnej potrzeby działania. Nauczyciel może przekazać rodzicom za pośrednictwem strony internetowej szkoły lub innej formy komunikacji różne materiały, takie jak: propozycje wykonania projektów plastycznych, projektów technicznych, zabaw badawczych lub eksperymentów, propozycje opracowane na potrzeby zabaw i zajęć uczniów swojej klasy powiązane z treściami realizowanego programu, cyfrowe wersje podręczników danej klasy, linki do audycji radiowych i programów telewizyjnych dla najmłodszych, zestawy ćwiczeń i zadań zgodnych z treściami realizowanego w danej klasie programu nauczania oraz z potrzebami rozwojowymi uczniów, np. za pomocą wirtualnej tablicy Padlet.

Nauka dziecka w domu to stwarzanie warunków do jego aktywizacji we wszystkich obszarach rozwoju. Zajęcia z zeszytem czy wypełnianie kart pracy nie powinny być podstawowymi formami działań dzieci. Pamiętajmy, aby przede wszystkim wspierać je, a nieco rzadziej zadawać ćwiczenia obowiązkowe do wykonania.

Istotą procesu uczenia się w wieku wczesnoszkolnym jest udział w eksperymentach i doświadczeniach wielozmysłowych, czyli konkretnych działaniach, mogących przybrać postać rodzinnych projektów, np.: przygotowania produktów i pieczenia ciast z notatką dotyczącą czasu przeprowadzania kolejnych czynności, opracowania rodzinnego księgozbioru z klasyfikacją książek według przyjętej zasady, zorganizowania rodzinnego turnieju gier planszowych, rodzinnej wycieczki po wirtualnym muzeum z wykonaniem notatki w postaci wydruku zdjęcia trzech ciekawych eksponatów i zapisu informacji o nich, budowania z klocków konstrukcji na wybrany temat, przygotowania świątecznych kartek dla koleżanek i kolegów z klasy w wersji papierowej i cyfrowej.

Dobór zadań edukacyjnych przekazanych online niech będzie wynikową: potrzeb rozwojowych dziecka (ciekawości), dostępności materiałów w domu (papieru, klocków, sprzętu domowego), obowiązków domowych, interakcji z rodzeństwem a dopiero na końcu wykorzystania komputera czy tabletu i dostępnej platformy, ale także warunków do zaangażowania rodziców z uwzględnieniem ich pracy zdalnej, realnego czasu na zajęcie się dzieckiem uczącym się, samodzielności uczniów. Zadania powinny dawać dziecku możliwość wykorzystania różnych strategii i własnych pomysłów, pozwolić na próby i błędy. Warto proponować więcej zadań i dać dzieciom wybór, a także zapewnić elastyczność i dobrowolność w ich wykonywaniu.

Okres pandemii i wyzwania zdalnej edukacji utwierdziły nas w przekonaniu, że trudne sytuacje rodzą kreatywność, pobudzają przedsiębiorczość, mobilizują do uczenia się. Mam nadzieję, że ten trudny czas skłoni nauczycieli klas młodszych do refleksji i będzie sprzyjać wdrażaniu metod i form pracy, pozwalających zaistnieć naszym wychowankom – poszukiwać, doświadczać, selekcjonować informacje, a nie otrzymywać gotowe rozwiązania.

Renata Pela
doradca metodyczny ŚCDN w Kielcach

ZDALNA (WSPÓŁ)PRACA

z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Kształcenie i wychowanie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest wyzwaniem w każdych czasach. Organizacja edukacji zdalnej oraz kryzys wywołany pandemią stawia uczniów, nauczycieli i rodziców w szczególnej sytuacji.

Kształcenie specjalne może być organizowane w formie edukacji włączającej w placówkach ogólnodostępnych oraz specjalnych. Adresowane jest do uczniów legitymujących się orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. O wariacie organizacji kształcenia decydują rodzice z uwzględnieniem możliwości i potrzeb dziecka.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami zadaniem każdej placówki oświatowej, zarówno ogólnodostępnej, jak i specjalnej, jest zapewnienie realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, zapewnienie warunków, sprzętu specjalistycznego oraz środków dydaktycznych odpowiednich do potrzeb i możliwości uczniów¹. Ponadto uczniowi organizuje się zajęcia rewalidacyjne i specjalistyczne w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Działania te mają na celu opanowanie przez dziecko podstawy programowej danego etapu, integrację ze środowiskiem rówieśniczym oraz przygotowanie do samodzielności w życiu dorosłym – oczywiście adekwatnie do indywidualnych możliwości ucznia.

Wystąpienia Najwyższej Izby Kontroli² z lat 2009–2013 wskazują na potrzeby placówek oświatowych, organów prowadzących czy nadzorujących w zakresie organizacji kształcenia specjalnego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Jest to dowód, jakim wyzwaniem okazuje się zapewnienie niepełnosprawnym uczniom bezpiecznych oraz sprzyjających optymalnemu rozwojowi warunków pobytu i nauki zarówno w placówkach specjalnych, jak i ogólnodostępnych. W większości przypadków mocną stroną prowa-

dzonych kontroli były kwalifikacje kadry pedagogicznej. Pozwala to mieć nadzieję, że w obecnym „prowizorycznym systemie uczącym się”³ potrzeby edukacyjne uczniów niepełnosprawnych są w najlepszych rękach.

Warto przeanalizować sytuację dzieci nauczanych zdalnie. Wiesław Poleszak i Jacek Pyżalski, analizując sytuację psychologiczną dzieci i młodzieży w okresie pandemii, wskazali na kontekst społeczny i rodzinny ich funkcjonowania oraz zasoby osobowościowe. Wyróżnili cztery kategorie uczniów: z dużymi zasobami we wszystkich wymienionych kategoriach, z deficytami społecznymi i osobistymi, ale z silnym oparciem w rodzinie, z ograniczonym oparciem w rodzinie oraz uczniów z silnymi zasobami osobistymi, którzy nie mogą liczyć na wsparcie rodziny ani zasoby społeczne⁴. Uczniowie niepełnosprawni tylko częściowo wpisują się w taki podział. W ich przypadku do kryzysu w równym stopniu, co kontekst rodzinny, społeczny i samoocena, przyczyniają się problemy rozwojowe – chociażby deficyty poznawcze, zaburzenia procesu uczenia się, trudności w nawiązywaniu więzi społecznych czy trudności komunikacyjne.

Warto przyjrzeć się praktyce placówek specjalnych, która może stać się inspiracją dla szkół ogólnodostępnych organizujących kształcenie specjalne. Badanie przeprowadzono za pomocą zdalnego kwestionariusza ankiety. Wzięło w nim udział przedszkole specjalne, cztery szkoły podstawowe specjalne oraz trzy szkoły ponadpodstawowe specjalne. Uczniowie we wszystkich placówkach korzystali z udostępnianych przez pla-

cówki wydruków kart pracy bądź mieli materiały wysyłane na adres poczty elektronicznej. W siedmiu placówkach materiały można było pobrać ze specjalnie przygotowanych zakładki na stronie internetowej. W siedmiu na dziewięć umożliwiono także bezpośredni kontakt wychowanków z nauczycielami rewalidantami na terenie placówki. Na kolejnych miejscach znalazły się wideolekcje – pięć odpowiedzi oraz zdalne konsultacje. Prace uczniów nauczyciele otrzymywali najczęściej w formie wypełnionych kart pracy zwracanych przez rodziców, prac przesyłanych na adres poczty elektronicznej lub w formie wideo i fotorelacji z efektów działań uczniów. Informacje zwrotne oraz wskazówki do pracy z dzieckiem nauczyciele przekazywali najczęściej telefonicznie, za pośrednictwem poczty elektronicznej bądź, w blisko połowie placówek, poprzez spotkania online.

Organizacja kształcenia specjalnego wymaga stałej współpracy wszystkich nauczycieli i specjalistów oraz modyfikacji zasad pracy w miarę zmieniających się potrzeb ucznia.

Wybrane czynniki wpływające na efektywność wsparcia uczniów ze SPE. Autorka grafiki M. Jas

Spotkania specjalistów pracujących z uczniami odbywały się najczęściej w formie tradycyjnej z zachowaniem reżimu sanitarnego – osiem wskazań, w formie spotkań online – cztery wskazania bądź w formie konsultacji, podczas których wypracowano udostępnione w przestrzeni wirtualnej dokumenty – cztery wskazania. Do najczęściej wymienianych trudności w zakresie organizowania edukacji zdalnej należały: niedostateczna liczba bądź przestarzały sprzęt komputerowy będący w posiadaniu nauczycieli i placówek, wykluczenie cyfrowe uczniów oraz ich rodzin. Pojedyncze wskazania dotyczyły braku specjalistycznego oprogramowania, absencji nauczycieli

spowodowanej chorobą oraz chaosu informacyjnego i nieprecyzyjnych przepisów.

Kreatywność i poszukiwanie kanału komunikacji z każdym dzieckiem zaowocowało faktem, iż wszyscy uczniowie, poza sytuacjami losowymi – pobyt w szpitalu, byli objęci wsparciem swoich placówek. Dyrektorzy i nauczyciele zaobserwowali jednak regres edukacyjny i terapeutyczny uczniów oraz obniżenie nastroju zarówno uczniów, jak i kadry pedagogicznej. Stąd wśród najczęściej wysuwanych rekomendacji na czas pandemii znalazły się postulaty o stacjonarną formę organizacji kształcenia uczniów niepełnosprawnych

w warunkach podwyższonego reżimu sanitarnego, zwiększenie dostępności komputerów, Internetu oraz zapewnienie sprzętu i oprogramowania dostosowanego do możliwości i potrzeb uczniów niepełnosprawnych.

Omówione praktyki pokazują, że obecna możliwość organizacji kształcenia specjalnego w szkole⁵ daje uczniom większą szansę na edukację i terapię dostosowaną do indywidualnych potrzeb.

Jak pokazała praktyka placówek specjalnych, które nie są objęte rejonizacją, a uczniowie pochodzą z różnych środowisk, kreatywność i poszukiwanie indywidualnych rozwiązań na miarę każdego ucznia mogą zaowocować brakiem wykluczenia z edukacji w dobie pandemii.

Katarzyna Malicka-Pędzik
konsultantka ŚCDN w Kielcach

¹ Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2020 poz. 1309).

² Kształcenie specjalne w szkołach lub oddziałach specjalnych i integracyjnych [online:] <https://www.nik.gov.pl/kontrola/R/11/010/KNO/> (dostęp: 10 listopada 2020), Organizacja i finansowanie kształcenia specjalnego [online:] <https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,3812.html> (dostęp: 10 listopada 2020).

³ Za: J. Witkowski, Co jest możliwe w „zdalnej szkole”, a co nie? [w:] Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele, red. n. J. Pyżalski, Warszawa 2020, s. 87.

⁴ W. Poleszak, J. Pyżalski, Psychologiczna sytuacja dzieci i młodzieży w dobie epidemii [w:] Edukacja w czasach pandemii..., dz.cyt., s. 10.

⁵ Rozporządzenie MEN z dnia 12 sierpnia 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. 2020 poz. 1389).

Akademia Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych

Współczesna edukacja coraz częściej wymaga innowacyjnych rozwiązań, one natomiast kreatywnej współpracy między różnymi instytucjami działającymi na rzecz podnoszenia jakości. Dzięki zaangażowaniu Starostwa Powiatowego w Kielcach, powiatowych poradni psychologiczno-pedagogicznych województwa świętokrzyskiego, Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach i partnerów zagranicznych powstał międzynarodowy projekt Akademia Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych (ASPE) będący odpowiedzią na potrzeby zdiagnozowane w obszarze edukacji włączającej.

Projekt finansowany jest w ramach programu Erasmus+, Akcja 2: „Partnerstwa strategiczne – Partnerstwa strategiczne na rzecz edukacji szkolnej”, jego koordynatorem jest Starostwo Powiatowe w Kielcach, partnerami: Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bodzentynie, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chmielniku, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Piekoszowie, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, Stowarzyszenie Ruchów Europejskich (ATLME) w Portugalii, Innovation Frontiers IKE w Grecji oraz Średnia Szkoła Zawodowa Bedekovčina w Chorwacji.

Głównym celem podjętych działań jest wypracowanie modelu efektywnego rozwijania kompetencji kluczowych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez podniesienie umiejętności zawodowych nauczycieli, specjalistów, konsultantów w zakresie włączających form i metod nauczania, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania narzędzi ICT.

W ramach projektu funkcjonuje międzynarodowa sieć współpracy i samokształcenia, mająca na celu wymianę doświadczeń, dobrych praktyk,

innowacyjnych materiałów dydaktycznych oraz tworzenie wspólnych rozwiązań w zakresie wspierania efektywnego rozwijania kompetencji kluczowych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Działania sieci współpracy i samokształcenia

- **Międzynarodowe spotkania projektowe**, które mają na celu omówienie i zaplanowanie realizacji kolejnych etapów projektu. Podczas spotkania w Polsce rozmawiano na temat: organizacji i zasad działania międzynarodowej sieci współpracy i samokształcenia – platformy e-learningowej, konferencji Akademii Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, krajowych warsztatów edukacji włączającej oraz opracowania poradnika metodycznego dotyczącego modyfikacji programów nauczania z uwzględnieniem potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

- **Konferencje Akademii Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych z blokiem warsztatowym**, których celem jest poznanie polskiego, portugalskiego i hiszpańskiego modelu wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wymiana dobrych praktyk w zakresie edukacji włączającej oraz rozwijanie praktycznych umiejętności w zakresie kształtowania u uczniów ze SPE kompetencji kluczowych. Konferencje zostaną w szczególności poświęcone zagadnieniom związanym ze wspieraniem efektywnego rozwijania kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – zdolnych, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, np. z dysgrafią, dysortografią oraz z zespołem Aspergera. W dniu 29 maja 2020 r. odbyła się pierwsza z zaplanowanych konferencji. Podczas webinarium prof. zw. dr hab. Marta Bogdanowicz wygłosiła wykład na temat specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów ze specyficznymi zaburzeniami uczenia

się z perspektywy sześćdziesięciu lat świadomości problemu dysleksji w Polsce. W trakcie wykładu poruszono zagadnienia dotyczące, m.in.: przyczyn trudności i niepowodzeń w nauce, diagnozy dysleksji, znaczenia opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjalnych programów nauczania, jak również praw uczniów ze specyficznymi zaburzeniami w uczeniu się. Nauczyciele wzięli również udział w warsztatach online prowadzonych przez specjalistów z powiatowych poradni psychologiczno-pedagogicznych i konsultantów ze Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach.

- **Opracowanie międzynarodowego kursu blended learningowego dla nauczycieli wszystkich poziomów nauczania** dotyczącego metod i sposobów pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uwzględniającego dobre praktyki w poszczególnych krajach partnerskich oraz możliwości kreatywnego wykorzystania narzędzi ICT. W ramach tego działania na platformie e-learningowej tworzone jest cyfrowe laboratorium metod i form pracy z uczniem ze SPE, opracowane zostaną sylabusy kursu e-learningowego.

W projekcie zaplanowano również funkcjonowanie tzw. strefy włączania, która umożliwi praktyczne zastosowanie metod i materiałów wypracowanych w ramach międzynarodowej sieci współpracy i samokształcenia. Obejmie ona następujące działania: opracowanie poradnika dla nauczycieli zawierającego obudowę merytoryczną z zakresu modyfikacji programów nauczania dla uczniów ze SPE uwzględniającego dobre praktyki, narzędzia i metody wypracowane w krajach partnerskich oraz podczas pracy nad międzynarodowym kursem blended learningowym, a także warsztaty dla nauczycieli w krajach partnerskich mające na celu praktyczne zastosowanie metod i sposobów pracy z uczniami ze SPE oraz zapoznanie nauczycieli z wypracowanymi w trakcie projektu materiałami dydaktycznymi.

Szkoła dobra dla dzieci
ze specjalnymi potrzebami jest
lepszą szkołą dla wszystkich.

B. Lindquist

Oferta wsparcia dla nauczycieli przygotowana w ramach projektu Akademia Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych cieszy się dużym zainteresowaniem i mamy nadzieję, że będzie stanowiła cenną pomoc w pracy z uczniem.

Anna Przeorska
specjalistka ŚCDN w Kielcach

Wsparcie Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach dla szkół zawodowych powiatu kieleckiego

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, jako partner Starostwa Powiatowego w Kielcach, rozpoczęło od 1 października 2019 r. realizację projektu „Kształcenie zawodowe gwarancją rozwoju Powiatu Kieleckiego” współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020, Osi 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo, Poddziałania 8.5.1 Podniesienie jakości kształcenia zawodowego oraz wsparcie na rzecz tworzenia i rozwoju CKZiU.

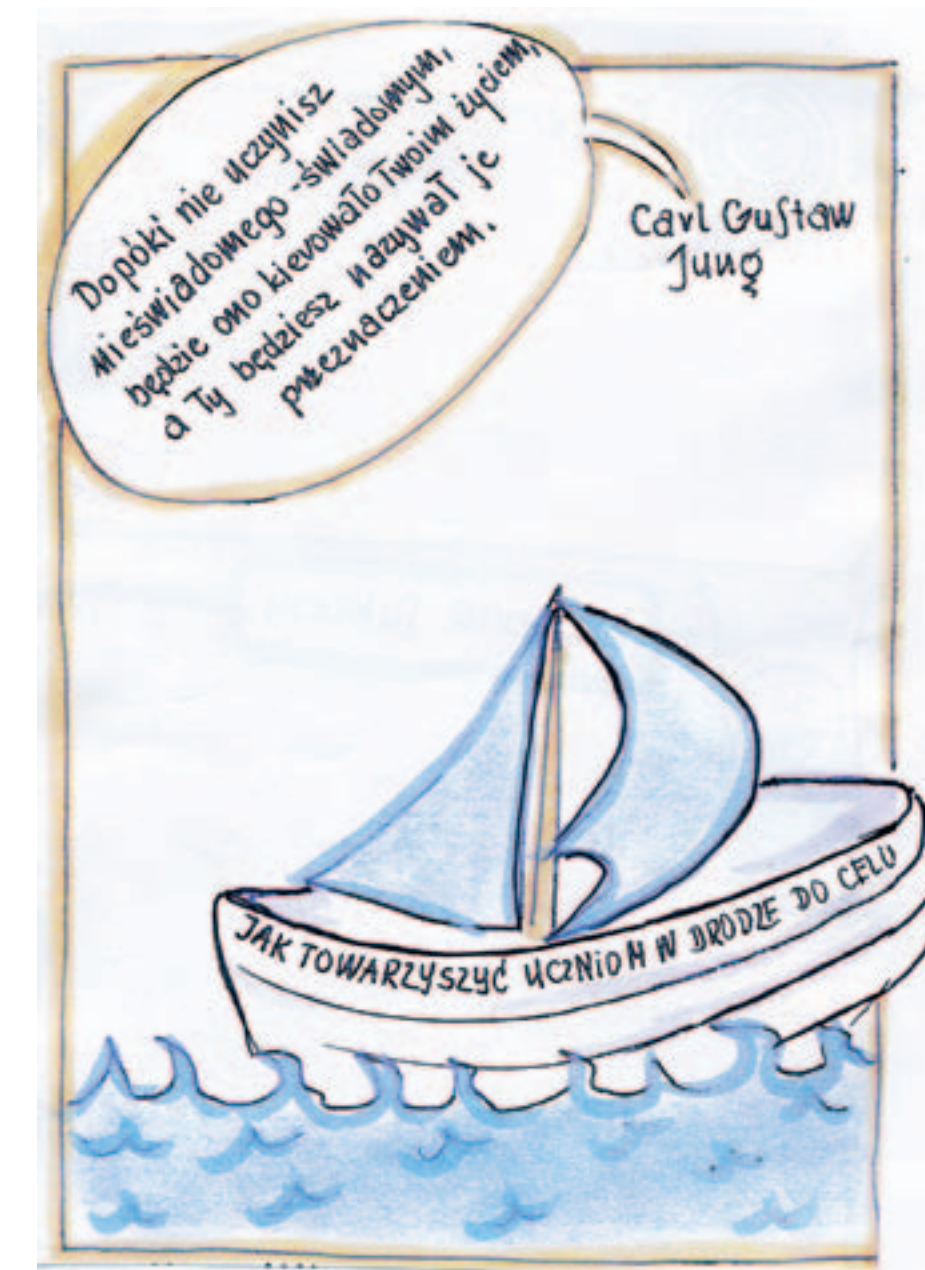
Celem działań podejmowanych w projekcie przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach jest doskonalenie umiejętności 55 nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz rozwój umiejętności uniwersalnych 146 uczniów i wychowanków Powiatowego Zespołu Szkół w Chęcinach, Powiatowego Zespołu Szkół w Chmielniku, Powiatowego Zespołu Szkół w Łopusznie oraz Powiatowego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Podzamczu.

Przeprowadzona w 2019 r. diagnoza indywidualnego zapotrzebowania szkół zawodowych na działania wspierające ich rozwój zgodnie z wymogami rynku pracy pozwoliła na zaplanowanie szczegółowej tematyki kursów i szkoleń realizowanych w ramach projektu. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach odpowiada za dwa zadania: „Zwiększenie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów i wychowanków szkół i placówek powiatu kieleckiego” oraz „Doskonalenie umiejętności nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz podnoszenie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli”.

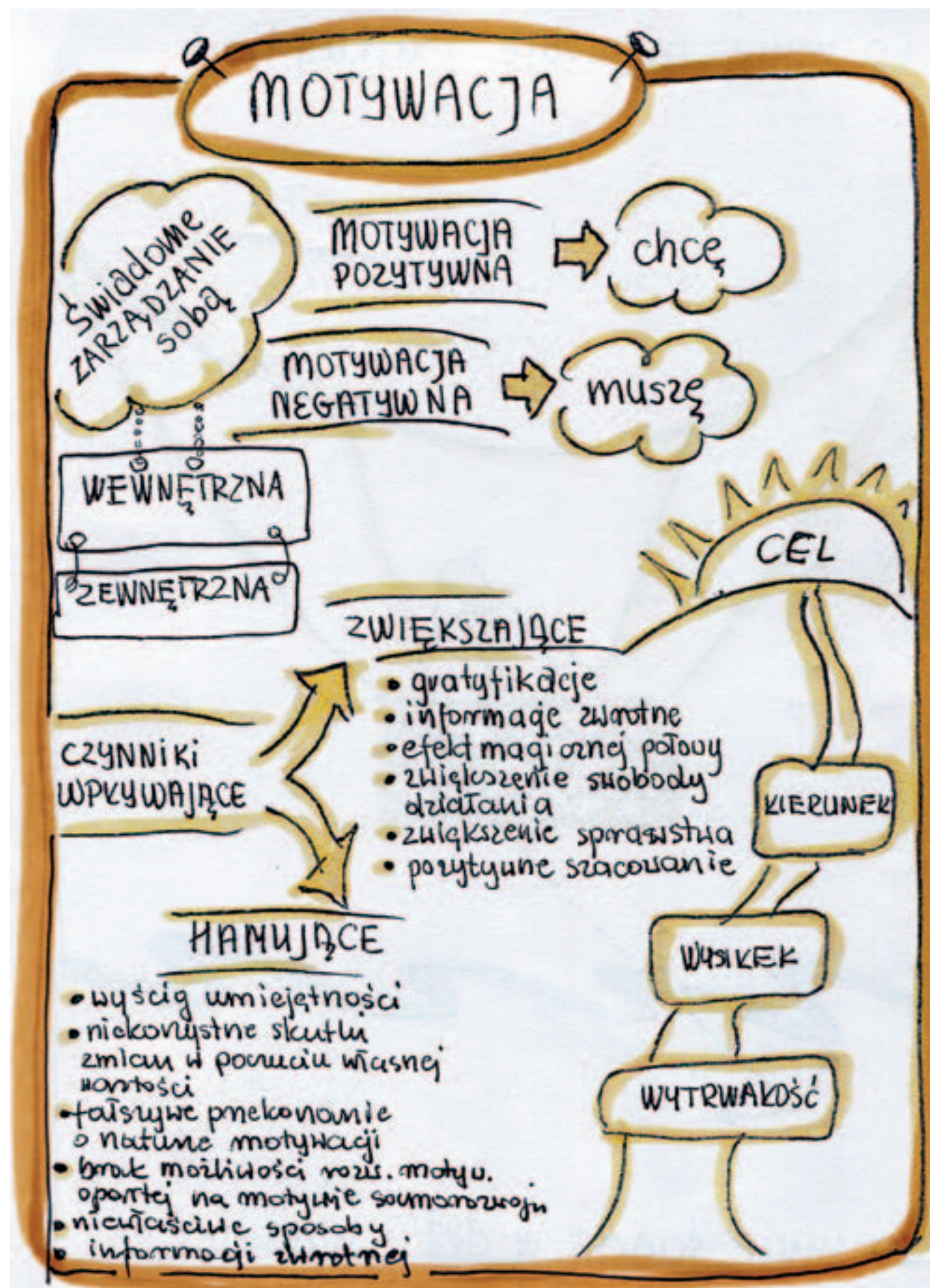
Dla uczniów szkół zawodowych biorących udział w projekcie Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli przygotowało ciekawą ofertę, na którą składają się kursy doskonalące oraz realizacja w placówkach szkolnego projektu edukacyjnego „Mój zawód – moja przyszłość”. Uczniowie wzięli już udział w szesnastogodzinnym kursie pn. „Sztuka uczenia się” realizowanym dla dziewięciu grup w formie dwudniowego zjazdu w Centrum Edukacyjnym w Wólce Milanowskiej. W ramach zajęć uczestnicy zapoznali się między innymi z wizualnymi metodami uczenia się, metodami i technikami zarządzania czasem oraz sposobami radzenia sobie ze stresem. Poznali własne możliwości kreatywnego myślenia, rozwijali

umiejętności wykonywania zadań we współpracy w grupie oraz wzmacniania wewnętrznej motywacji. Dwie grupy uczniów z Powiatowego Zespołu Szkół w Łopusznie zrealizowały zajęcia w formie online za pośrednictwem platformy edukacyjnej Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, opartej na usłudze Office 365 Education. Zajęcia kursu pn. „Sztuka uczenia się”

prowadzono metodą warsztatową z elementami treningu umiejętności w oparciu o opracowany na potrzeby realizacji projektu program oraz przygotowane materiały dydaktyczne, które zostały udostępnione nauczycielom biorącym udział w projekcie i będą mogły być przez nich wykorzystywane w dalszej pracy dydaktycznej.

Materiały dydaktyczne dla nauczycieli stworzone przez Katarzynę Plutę, konsultantkę ŚCDN

Materiały dydaktyczne dla nauczycieli stworzone przez Katarzynę Plutę, konsultantkę ŚCDN

Uczniowie podczas kursu „Sztuka uczenia się”. Fot. z dokumentacji projektu

Przed uczniami jeszcze udział w „Kursie z zakresu kultury zawodu z elementami coachingu narzędziowego”, podczas którego zapoznają się z zasadami związanymi z ubieganiem się o pracę, przygotowaniem dokumentacji rekrutacyjnej i aktywnym poszukiwaniem pracy oraz realizacją szkolnych projektów edukacyjnych „Mój zawód – moja przyszłość”. Zespoły uczniowskie z poszczególnych placówek opracują prezentacje multimedialne dotyczące specyfiki wybranego zawodu, wymaganych kwalifikacji i predyspozycji oraz budowania prawidłowych relacji interpersonalnych. Najlepsze prace zostaną zaprezentowane podczas konferencji podsumowującej lub wykorzystane do promocji placówek.

Uczniowie podczas kursu „Sztuka uczenia się”. Fot. z dokumentacji projektu

Nauczyciele biorący udział w projekcie uczestniczyli już w kursie pn. „Sztuka uczenia się” i w „Kursie z zakresu kultury zawodu z elementami coachingu narzędziowego” oraz w obserwacjach zajęć dla uczniów. Obydwa kursy prowadzono w oparciu o program i materiały dydaktyczne opracowane na potrzeby projektu i uwzględniające treści zawarte w programie kursów dla uczniów. Nauczyciele zostali wyposażeni w wiedzę i umiejętności pozwalające im prowadzić tego typu zajęcia w szkołach. Mieli również możliwość obserwowania spotkań wykładowców ŚCDN z uczniami i poznania w praktyce zagadnień przedstawianych na zajęciach.

Nauczyciele wezmą jeszcze udział w kursach: „Tworzenie testów i ćwiczeń interaktywnych za pomocą nowoczesnych narzędzi ICT”, „Motywowanie uczniów do nauki”, „Realizacja kompetencji kluczowych przy użyciu innowacyjnych metod nauczania”, „Stres nauczyciela, stres ucznia – sposoby radzenia sobie z problemem”. Oprócz działań proponowanych przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach uczestnicy projektu otrzymują wsparcie w ramach zadań realizowanych przez lidera projektu – Starostwo Powiatowe w Kielcach i obejmujące:

studia podyplomowe dla nauczycieli, zajęcia przygotowujące do egzaminu zawodowego, zajęcia z języka obcego branżowego, z matematyki oraz kursy zawodowe i staże zawodowe u pracodawców a także doposażenie placówek kształcenia zawodowego w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne.

Anna Przeorska
specjalistka ŚCDN w Kielcach

Uczniowie podczas kursu „Sztuka uczenia się”. Fot. z dokumentacji projektu

Świątokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach

w obiektywie

Dyrektor ŚCDN Jacek Wołowicz, wicedyrektor Krzysztof Łysak, nauczyciel konsultant Izabela Krzak-Borkowska – moderatorzy Świątokrzyskiego Kongresu Dwujęzyczności

„W szkole wcale nie chodzi o szkołę” – Ewa Radanowicz, dyrektorka SP w Radowie Małym należącej do globalnej sieci Ashoka Changemakers, na warsztatach dla konsultantów ŚCDN

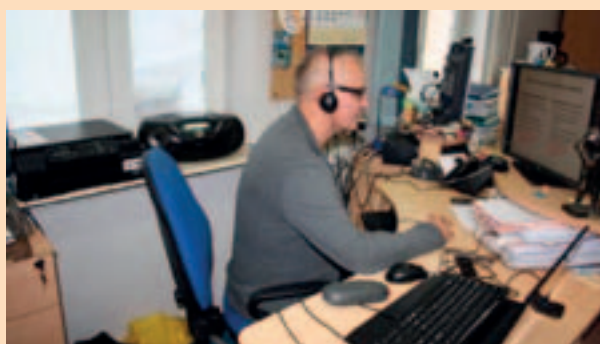
Szkolenia w czasach pandemii COVID-19. ŚCDN bezpieczną przestrzenią dla uczestników zajęć stacjonarnych – maseczki, dystans i dezynfekcja

„Czerwone i czarne” w ŚCDN – efektywne i efektywne ćwiczenia językowe w inspirującej filmowej ofercie szkoleniowej konsultantów ŚCDN: mistrzyni kompetencji wielojęzyczności Ewy Witczyńskiej i pasjonatki teatru Izabeli Kalety

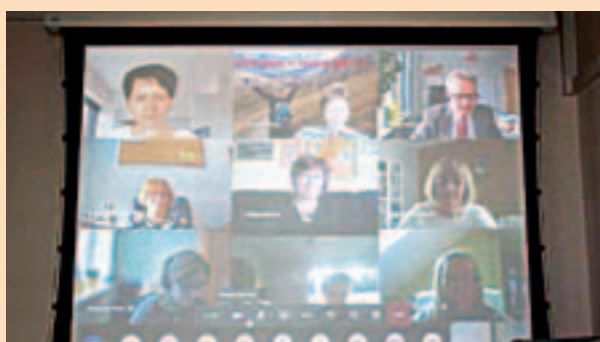
Konsultantka ŚCDN Izabela Krzak-Borkowska, eksperta efektywnego zdalnego szkolenia według standardu magicznych zasad 7P: Pokaż (się) – Porozmawiaj – Posłuchaj – Popracuj – Podziel się doświadczeniem – Przetestuj w szkole – Powróć do ŚCDN

Konsultant ŚCDN Sławomir Sobocki w działaniu – webinarium „od kuchni”, czyli szerowanie, mutowanie, oprzyrządowanie i oswajanie aplikacji Teams w zdalnej przestrzeni szkoleniowej

Po 25 latach pracy w ŚCDN podziękowania i życzenia spełnienia wszystkich marzeń na nowej, emerytalnej ścieżce dla żegnającej placówkę Marii Myzik – trenerki, mentorki nauczycieli i dyrektorów, pasjonatki analiz i badań oświatowych

Pełne prawdziwych emocji, choć wirtualne, pożegnalne rozmowy dyrekcji ŚCDN, nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych z niezastąpioną Marią Myzik – koleżanką „na dobre i na złe”, autorytetem, wzorem profesjonalizmu – wspomnienia, życzenia, podziękowania

Fot. Martyna Głębocka